



T.C

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

10075926

İSTANBUL, 2015



T.C

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**10075926**

## **YEMİN METNİ**

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Kıbrıs’ta yeni bulunan enerji kaynaklarının Kıbrıs sorunu çözümüne etkisi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

**2015,**

**GAYE ALTUNER**

## ONAY

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

2015 ve

Gaye ALTUNER

## ÖZET

### KIBRIS'TA YENİ BULUNAN ENERJİ KAYNAKLARININ KIBRIS SORUNU ÇÖZÜMÜNE ETKİSİ

Gaye ALTUNER

Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Danışman: Yard. Doç. Dr. Volkan TATAR

Mayıs, 2015- 78 Sayfa

Kıbrıs, Akdeniz'de stratejik öneme sahip bir adadır. Akdeniz'in "Güvenlik Kalesi"dir ve yeni dönemde "enerji havzası" olmaya adaydır. Bu bölgeyi daha da önemli kılacak olan ise yeni enerji koridorunun Avrupa'nın Rusya bağımlılığını azaltması olacaktır. Doğu Akdeniz'in uluslararası enerji sektörünün bir parçası olması ve jeopolitiğinin artması, münhasır hakların paylaşımında ciddi diplomatik çaba gerektirmektedir ve Ada'nın bütününde çözülmesi gereken ana konuya yeni bir çözüm getirecektir. Yeni bulunan enerji kaynakları bu noktada soruna çözüm üretmek açısından önemli bir noktadır. Doğu Akdeniz'deki yeni enerji havzaları Kıbrıs-Türkiye-Yunanistan arasında ki tarihi sorunun çözümüne büyük katkı sağlayacaktır. Bu çerçevede ortaya konulan asıl konu enerji kaynaklarının mevcut sorunu çözmedeki etkisidir.

**Anahtar Kelime:** Kıbrıs, Enerji Kaynakları, Türkiye.

## **ABSTRACT**

# **THE EFFECT OF NEW-FOUND ENERGY RESOURCES TO THE “CYPRUS PROBLEM” IN CYPRUS**

**Gaye ALTUNER**

**Master Thesis, International Relations Department**

**Supervisor: Ass. Prof. Volkan TATAR**

**March,2015- 78 pages.**

Cyprus is an island which is strategically important. It is the security center of Mediterranean and candidate for “energy area” for new era. The fact that new energy corridor reduces Europe’s dependency on Russia makes this area more important. That East Mediterranean is the part of international energy sector and increases its geopolitics diplomatically require effort in sharing exclusive rights and it will bring a solution to the main subject that must be solved. At this point, new found energy sources are very important in terms of generating solutions. New energy areas at East Mediterranean make a major contribution to generate solutions for the problems among Cyprus-Turkey-Greece. In this frame the primary concern is the effect of energy sources in eliminating problems.

**Key words:** Cyprus, Energy Sources, Turkey.

## ÖNSÖZ

Devletlerin temel amaçlarından biri enerji ihtiyaçlarını kendilerinin karşılamalarıdır. Çünkü uluslararası konjonktürde ne kadar az bir ülkeye bağımlılık duyulursa bu o ülke için oldukça önemli bir avantaj demektir. Eğer bir ülke enerji konusunda kendine yetemiyorsa ikinci istediği şey tek bir ülke yerine daha fazla ülkeden bu ihtiyacı karşılamaktır. İşte Kıbrıs'ta yeni bulunan enerji kaynakları bu noktada önem arz etmekte olup başta Avrupa ülkelerinin Rusya'ya olan bağımlılığını en aza indirmelerini sağlayacaktır. Böylelikle bu enerji kaynaklarının varlığı hem Kıbrıs'a yeni bir önem katacak hem de sorunun çözümü için yeni bir yol olmuş olacaktır.

Bu çalışma ile, Kıbrıs'ta yeni bulunan enerji kaynaklarının Kıbrıs'ın önemine ve uzun yıllardır devam eden Kıbrıs sorununun çözümüne etkisini gözler önüne sermek amaçlanmıştır. Bu çerçevede enerji kaynaklarının önemi ve uluslararası ortamdaki sorun çözme etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tez çalışmama yoğun akademik çalışmaları arasında zaman ayırarak yardımcı olan tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Volkan TATAR'a ilgi ve desteğinden ötürü teşekkürlerimi sunar; Ayrıca, yardım ve desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Uğur ÖZGÖKER'e ve Öğr. Gör. Nursel SAĞIROĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak da tüm okul hayatım boyunca bana destek olan sevgili ailem ve özellikle sevgili babam Tayfun ALTUNER'e desteklerinden ötürü sonsuz teşekkür ederim.

**İSTANBUL,2015**

**Gaye ALTUNER**

## İÇİNDEKİLER

ÖZET .....	v
ABSTRACT .....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER .....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ .....	ix
TABLolar .....	x
ŞEKİLLER.....	xi
GİRİŞ.....	1
1 KIBRIS TARİHÇESİ .....	3
1.1 Kıbrıs Sorununun Ortaya Çıkışı .....	3
1.1.1 1960 Öncesi Dönem.....	3
1.2 1960-1990 Dönemi .....	8
2 ENERJİ KAYNAKLARI VE ÖNEMİ .....	20
2.1 Sanayi Devrimi .....	20
2.1.1 Buhar, Kömür Ve Petrolün Bulunuşu.....	21
2.1.2 Enerji Kaynaklarının Dünyadaki Çatışmalara Etkisi .....	21
2.1.3 Petrolün Silah Olarak Kullanılması.....	25
2.1.4 1980 Doğal Gazın Isınma Ve Üretimde Kullanılmaya Başlanması.....	26
2.2 KIBRIS VE ENERJİ .....	28
2.2.1 Kıta Sahanlığı.....	28
2.2.2 Münhasır Ekonomik Bölge .....	30
2.2.3 Kıbrıs'a Kıyısı Olan Ülkeler Ve Münhasır Ekonomik Bölge Sınırları .....	32
3 KIBRIS'TA BULUNAN ENERJİ KAYNAKLARI VE SORUNUN ÇÖZÜMÜNE ETKİSİ .....	41
3.1 Kıbrıs'ta Var olan Enerji Kaynakları.....	42
3.2 Kıbrıs'taki Enerji Kaynaklarının Tüketiminden Fayda Sağlayacak Olan Ülkeler .....	51
3.3 Kıbrıs'ta Yeni Bulunan Enerji Kaynaklarının Kıbrıs Sorunu Çözümüne Olumlu Etkileri.....	53
3.4 Kıbrıs'ta Yeni Bulunan Enerji Kaynaklarının Kıbrıs Sorunu Çözümüne Olumsuz Etkileri .....	58
SONUÇ .....	59
KAYNAKÇA .....	61
ÖZGEÇMİŞ.....	67



## KISALTMALAR LİSTESİ

<b>AB:</b>	Avrupa Birliği
<b>ABD:</b>	Amerika Birleşik Devletleri
<b>AİB:</b>	Akdeniz İşbirliği
<b>BM:</b>	Birleşmiş Milletler
<b>BMDHS:</b>	Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
<b>EOKA:</b>	Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Örgütü
<b>GKRY:</b>	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
<b>KKTC:</b>	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
<b>KTFD:</b>	Kıbrıs Türk Federe Devleti
<b>MEB:</b>	Münhasır Ekonomik Bölge
<b>NATO:</b>	Kuzey Atlantik Anlaşması Teşkilatı /Örgütü
<b>OPEC:</b>	Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
<b>SSCB:</b>	Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği
<b>TMT:</b>	Türk Mukavemet Teşkilatı
<b>TPAO:</b>	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
<b>TSK:</b>	Türk Silahlı Kuvvetleri

## TABLÖLÄR

<b>Tablo 1. 1:</b> ANNAN PLANI REFERANDUM SONUÇLARI .....	19
---	----

## ŞEKİLLER

Şekil 1.1: OSMANLI DÖNEMİNDEKİ KIBRIS HARİTASI .....	4
Şekil 1. 2: OSMANLI-RUS SAVAŞI 1877-1878 .....	5
Şekil 1. 3: 1974 MÜDAHALESİ .....	15
Şekil 1. 4 :KKTC ‘NİN KURULMASINDAN SONRA KIBRIS .....	17
Şekil 2. 1:BERLİN-BAĞDAT-BASRA DEMİRYOLU .....	23
Şekil 2. 2 :1914 YILINDA AVRUPA’NIN DURUMU VE ALSACE-LOREN .....	24
Şekil 2. 3: :DÜNYA KANITLANMIŞ DOĞALGAZ REZERVLERİNİN BÖLGESEL DAĞILIMI .....	27
Şekil 2. 4: KITA SAHANLIĞI ÖLÇÜMÜ .....	29
Şekil 2. 5: MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE .....	31
Şekil 2. 6 :GKRY VE KOMŞU ÜLKELERLE YAPTIĞI ANLAŞMALAR .	33
Şekil 2. 7: DOĞU AKDENİZ’DE DENİZ YETKİ ALANI SINIRLANDIRMA SORUNLARI .....	34
Şekil 2. 8: MISIR’IN MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE SINIRI.....	35
Şekil 2. 9: İsrail’in MEB Alanı ve Keşfedilen Hidrokarbon Yatakları.....	37
Şekil 2. 10:TÜRKİYE’NİN DOĞU AKDENİZ’DE İDDİA ETMİŞ OLDUĞU MEB SINIRI.....	39
Şekil 2. 11: TÜRKİYE’NİN MEB ÇALIŞMALARI .....	39
Şekil 3. 1: KIBRIS’TA PETROL/GAZ ARAMA ÇALIŞMALARI .....	41
Şekil 3. 2:KIBRIS’IN PARSELLERE AYRIMI .....	43
Şekil 3. 3:KIBRIS CUMHURİYETİ’NİN MEBSINIRLANDIRMALARIYLA HİDROKARBON KAYNAKLARI BULDUĞU PARSELLER .....	45
Şekil 3. 4: TÜRKİYE’NİN PETROL SONDAJI İÇİN ÇALIŞMALARA BAŞLADIĞI G NOKTASI .....	46
Şekil 3. 5: 22 EYLÜL 2011 TARİHİNDE TPAO’NA VERİLEN ARAMA RUHSATI SAHALARI.....	47
Şekil 3. 6:KIBRIS VE ÇEVRESİNDEKİ PETROL BÖLGELERİ.....	48
Şekil 3. 7: BÖLGELERİN HİDROKARBON DEĞERLERİ VE REZERVLERİ.....	49
Şekil 3. 8: KIBRIS’TA BULUNAN DOĞALGAZ KAYNAKLARI .....	50

## GİRİŞ

Akdeniz'in en büyük üçüncü, Doğu Akdeniz'in ise en büyük adası olan, Anadolu, Maşrik ve Kuzey Afrika'nın bir kısmını kontrol imkânı tanıyan ve bu özelliği ile tarih boyunca daima devletlerin kontrol etmek için mücadele verdiği bir coğrafya olan Kıbrıs, gerek bulunduğu coğrafyada gerekse küresel olarak önem arz etmektedir. Ayrıca Akdeniz'de ve çevresindeki siyasal gelişmelerde Kıbrıs için "batmayan uçak gemisi" terimi kullanılmaktadır (Bekarlar,2006:60). Adanın stratejik önemi; Ortadoğu petrolünün ulaşım yollarına egemen olması, Ortadoğu'dan Afrika'ya uzanan ekseni kontrol etmesi, Anadolu-Ortadoğu-Süveyş kanalı hattına hâkim olması, Süveyş kanalından Hint ve Pasifik okyanusuna uzanan deniz yolunun kontrol noktalarından biri olması ve Ortadoğu'da petrol merkezli muhtemel bir savaşta depo görevini üstlenebilecek olması gibi sebeplere dayanmaktadır. Sahip olduğu bu konumundan ve özelliklerinden dolayı jeopolitik-stratejik bakımlardan önemli bir değere sahiptir.

Kıbrıs sorunu, tarihin ilk dönemlerinden başlayarak, günümüze kadar devam eden, her zaman siyasi yönü ağır basan ve güncelliğini yitirmeyen bir sorundur. Kıbrıs sorunu son yıllarda, özellikle Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde, gündemin ön sıralarında yer almaktadır. Hala çözülemeyen bu sorunun ana nedeni adanın stratejik önemidir. Kıbrıs sorununda tarafların çok olması, çözüm sağlanamamasının en büyük nedenlerindedir. Adada yaşayan Türkler ve Rumlar dışında, Yunanistan, Türkiye, İngiltere, ABD ve AB ülkeleri de bu sorunun tarafı konumundadırlar.

Günümüzde yeni bulunan enerji kaynaklarının bu bölgede olması Kıbrıs'ın önemini daha da artırmakla kalmayıp uluslararası düzeni değiştirecek yeni bir yapılanmayı da meydana getirmektedir. Çünkü 19.yüzyıldan itibaren sanayi alanında yaşanan devrim ile birlikte enerji gücün göstergesi olmuştur. Enerji üretiminde söz sahibi olmak, enerji hatlarının güvenliğini sağlamak ve bu hususlarda rakip ülkeler arasında söz sahibi olabilmek ülkelerin ana hedefleri olmuştur. Son zamanlarda, İsrail gibi Akdeniz'in güneyindeki ülkelerde, kıta sahanlığı, münhasır ekonomik bölge, petrol-doğalgaz arama faaliyetleri gibi konularla, soruna dâhil olmuştur. Bu açıdan tarihe

baktığımızda ülkeler arasında meydana gelen sorunlarda artık enerji konusu odak noktayı oluşturmakla kalmayıp mevcut olan sorunların çözümünde de etkin bir rol oynamaktadır.

Kıbrıs'ta yeni bulunan enerji kaynakları da önemini bu noktada göstermektedir. Afrodit adasında bulunan enerji kaynakları yalnızca Ortadoğu'ya ve Rusya'ya olan bağılılığı ortadan kaldırmakla kalmayıp tarihten bu yana süre gelen Kıbrıs sorununa da uluslararası alanda yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır. Bu çalışmada; Kıbrıs'ta bulunan yeni enerji kaynaklarının Kıbrıs sorunu çözümüne etkisini analiz etmek amaçlanmıştır. Yöntem olarak konu neden- sonuç ilişkisi bağlamında ele alındığı için açıklayıcı bir anlatım kullanılmıştır. Konu üç ana bölüme ayrılarak incelenmiştir:

Birinci bölümde; 1960 öncesi dönemden başlanarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar geçen süre ele alınmıştır. Bu bölümde temel amaç; Kıbrıs sorununun ortaya çıkışını ele almak olup günümüzde enerjinin etkisiyle sorunun çözümünde meydana gelen değişikliği gözler önüne sermektir. İkinci bölüm de ise; enerji, enerjinin dönüşümü, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge kavramları ve hukuki dayanakları ile birlikte Kıbrıs'ta var olduğu ispatlanan ya da muhtemel olan enerji kaynakları olmak üzere üç ayrı kısma ayrılarak incelenmiştir. Bu esnada Doğu Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerin münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlıkları ayrı ayrı ele alınıp incelenmiştir. Çalışmamın son bölümünde ise; araştırma sorum olan yeni enerji kaynaklarının Kıbrıs sorunu çözümüne etkilerine dair öneriler üzerinde durulmuştur.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### 1 KIBRIS TARİHÇESİ

#### 1.1 Kıbrıs Sorununun Ortaya Çıkışı

Bu bölümde Kıbrıs sorununun tarih sahnesine çıktığı süreç ele alınıp incelenecektir. Kıbrıs sorunu; Kıbrıs'ın Osmanlı İmparatorluğu'nun denetimi altına girmesiyle başlamış olup, günümüzde de hala bir çözüme kavuşmamıştır. Bu nedenle sorunun ortaya çıkışı dönemlere ayrılarak ayrıntılı bir şekilde ele alınacak ve günümüzde de bu sorunun enerji kaynaklarının bulunmasıyla tekrar önemli hale gelme süreci irdelenecektir.

##### 1.1.1 1960 Öncesi Dönem

###### 1.1.1.1 Osmanlı Dönemi

1571 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun Kıbrıs'ı alması ile Ada'da Türk yerleşimi ve nüfusu oluşmaya başlamıştır. Ada'da fetih öncesi Katolik ve Latin baskısında kalan yerel halk bu süreçte refah ortamına sahip olmuştur. Kıbrıs'ın Osmanlı'nın bir parçası olması devletin, 16. yüzyıldaki yükselme döneminin bütün fayda ve olanaklarından yerel halk da dâhil olmak üzere bütün adanın bundan yararlanmasını sağlamış olup Kıbrıs adası bu değişimle, bir korsan adasından kültürel, ekonomik ve hukuki olarak özgür ve düzenli olan imparatorluk tarzı devlet yapısına kavuşmuştur(Bekarlar,2006:62).

Ada'da yaşanan 308 yıllık Türk yönetiminde (1570–1878) Rum kökenli halk varlıklarını korumakla kalmamış ekonomik, kültürel ve hatta siyasi bakımdan da gelişme imkânı bulmuştur. Şekil 1.1 de görüldüğü gibi o dönemde Türk ve Rum unsurları adanın her tarafında dağınık/içi içe yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Yani bugün ki gibi keskin bir ayrım söz konusu değildi.



**Kaynak:** <http://www.nkfu.com/kibris-tarihi/>

### **Şekil 1.1: OSMANLI DÖNEMİNDEKİ KIBRIS HARİTASI**

Bununla birlikte Osmanlı Devleti'nin genel zayıflama sürecine paralel olarak, Kıbrıs'ta kurulan düzen de zarar görmüştür. Osmanlı Devleti tarafından adaya kapitülasyonların verilmesi ve yabancı uyrukluların, bunların temsilcilerinin ayrıcalıklardan yararlanmaya başlamaları, Kıbrıs'ta çözülmeye yol açmış ve Osmanlı Devleti'ndeki Rum burjuvazisinin temellerini attığı Yunan milliyetçiliğinin de yükselmesiyle, kurulmuş olan düzen sarsılmaya başlamıştır (Uzer ve Cengiz, 202: 10-11).

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin gerileme sürecine girmesi ve bu süreçte yaşadığı hızlı zayıflama askeri başarısızlıkları da beraberinde getirmiş ve bunun bir sonucu olarak, 1877 yılında başlayan Osmanlı-Rus Savaşı'nda, Osmanlı Devleti savaşı kaybetmiştir. Savaş sonunda imzalanan Ayastefanos Antlaşması ve daha sonra toplanan Berlin Kongresi ile Kars, Ardahan ve Batum, Ruslara bırakılmış; Bulgaristan Devleti kurulmuş; Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsızlık kazanmış; Bosna-Hersek Avusturya yönetimine geçmiştir. Ayrıca Osmanlı Devleti, 4 Haziran 1878'de İngiltere ile yaptığı gizli savunma antlaşması(Kıbrıs Antlaşması) ile Rus tehlikesine karşı, bir süreliğine Kıbrıs'ı İngiltere'ye devretmiştir(Serter ve Fikretoğlu,1988:5-6). Şekil 1.2'de Osmanlı- Rus savaşına ait haritada kaybedilen yerler görülmektedir.



**Kaynak:** <http://www.akintarih.com/ermeniler/12.html>

### Şekil 1. 2: OSMANLI-RUS SAVAŞI 1877-1878

Bununla birlikte 1 Temmuz 1878’de yapılan bir anlaşmayla Kıbrıs’ın durumu garanti altına alınmış, Rusya’nın Kars ve Doğu Anadolu’yu terk etmesi durumunda İngiltere’nin Kıbrıs’ı boşaltması taahhüdü alınmıştır(Bekarlar,2006:63).Anlaşmanın imzalanması ile Kıbrıs’taki 308 yıllık Osmanlı Devleti yönetimi sona ermiştir.

#### 1.1.1.2 Ada’da İngiliz Hâkimiyeti

Kıbrıs’ın yapılan anlaşmayla İngiltere’ye bırakılmasının en önemli nedeni, Rusya tarafından gelebilecek olan saldırılara karşı önlem almaktı. Fakat Kıbrıs’ın yönetimi, her ne kadar bir süreliğine İngiltere’ye bırakılmış olsa da bu durum kâğıt üzerinde kaldı ve İngiltere Kıbrıs’ı 1959 yılına kadar yani Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edilinceye kadar elinde tuttu(İsmail,1998:6).

Ada’nın geçici olarak İngilizlerde olması, ‘‘Enosis’’ faaliyetleri açısından Rumları cesaretlendiren bir durum olmuştur. Kıbrıs’ta Rumlar tarafından yönetilen ‘‘Enosis’’ mücadelesi, Kıbrıs’ın günümüze kadar gelen sürecinde Türk ve Rum halklarının ilişkilerini belirleyen en önemli etken olmuştur. Enosis; ‘‘Megola İdea’’\* düşüncesi doğrultusunda Kıbrıs’ın Yunanistan ile birleşmesini içermektedir.

---

\***Megali İdea:** Yunanistan, Girit, Rodos, Kıbrıs, Anadolu, Rumeli, Balkanlar, Yakın Doğu ve Güneydoğu’yu, kısacası Türk topraklarının büyük bölümünü kapsayan ve başkenti İstanbul olan yeni bir ‘‘Büyük Bizans İmparatorluğu’’ kurma planıydı (Denktaş’ça,2013:8).



Bu noktada enosis fikri resmi olarak ilk defa Yunanistan tarafından, 1825 yılında verilen nota ile ortaya atılmıştır ve Rumlar enosis'i gerçekleştirmek amacıyla Türk halkına 1821, 1895, 1912 ve 1955–1974 yılları arasında saldırılar gerçekleştirmişlerdir(İsmail,1998:7).İngiltere'nin Ada'daki egemenliği ise Lozan Antlaşmasına kadar devam etmiştir. Osmanlı İmparatorluğunun I. Dünya Savaşında İttifak Devletleri ile saf tutmasını gerekçe göstererek İngiltere Kıbrıs'ı resmen ilhak etmiştir (Kongar,1999:463). O tarihe kadar adanın sadece yönetiminden sorumlu olan İngiltere, böylece Kıbrıs'ı tam anlamıyla ele geçirmiştir. Osmanlı hükümeti bu gelişme karşısında fazla bir şey yapamamıştır(Denktaşça,2013:10) ve Lozan Antlaşmasının sonrasında Kıbrıs İngiltere'nin sömürgelerinden biri olmuştur.

Ada'nın statüsü nedeniyle, Rumlar 1959 yılına kadar Ada'nın durumunu değiştirmek için çeşitli girişimlerde bulunmuşlarsa da İngiliz Hükümeti'nin Ortadoğu politikasında yaptığı değişiklik sonucu Rumlardan uzaklaşması, Rum halkını huzursuz etmiştir ve 1931 yılında Rumlar isyan başlatmışlardır. Bu isyan İngiliz politikasının sertleşmesine neden olmuştur. II. Dünya Savaşı'nda İngiltere, Yunanistan'ı kendi safına dâhil etme çabasında Kıbrıs vaadinde bulunmuştur (Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı,2015).

Fakat bu teklif Yunanlılar tarafından kabul edilmemiştir. Ancak Rumlar, İngilizlerle birlikte savaşmış gibi Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını talep ettiler. İngilizler bu talebi kabul etmeyerek anayasa hazırlanmasını önerdiler. Rumlar bu aşamada "Enosis" fikrini desteklemeyen hiçbir öneriyi kabul etmemiş olup 1950 yılında Kıbrıs Rum Ortodoks Kilisesi önderliğinde yapılan "plebisit" ile Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı istenmiştir(Kıbrıs'ın Dünü, Bugünü,2013).

---

**\*\*Plebisit**, anayasa değişikliği, yasaların kabulü gibi bazı önemli meselelerde halkın iradesini belirlemek amacıyla yapılan oylamadır(<http://www.enfal.de/sosyalbilimler/p/020.htm>).

Bu plebisiti tanımayarak Ada'ya özerklik verilmesi konusunda yeni adımlar atan İngiltere'nin 1954 yılında ki anayasa teklifinin sonuçsuz kalmasıyla barışçı yollardan "Enosis"i gerçekleştiremeyeceklerini anlayan Rumlar 1953 yılında kurdukları "EOKA" (Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Örgütü) terör örgütünü 1 Nisan 1955'te harekete geçirdiler (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, b.t:26).

### **1.1.1.3 .EOKA'nın ve TMT'nin Kurulması**

Yunanistan, Kıbrıs konusunun çözümü ile ilgili olarak BM Genel Kurulu'nda çözüm yolları aramıştır, fakat BM tarafından konunun reddedilmesi Rumları ilhak eylemlerine yöneltmiş (Olgun,1990:37), olup bu süreçte, Makarios tarafından EOKA'nın kurulması için hazırlıklar yapılmaya başlanmıştır. EOKA örgütünün amacı ilk olarak İngilizleri Ada'dan çıkarmak, daha sonra da yerleşik Türk halkını yok ederek Ada'yı Yunanistan'a bağlamaktır. EOKA örgütü, İngilizler Ada'dan ayrılmadan 1955 yılından itibaren Türklere saldırmaya başlamıştır(Cumalıoğlu,2001:20).

EOKA'nın saldırıları neticesinde Ada Türkleri, Türkiye'den yardım istemiş, bu süreçte yaşanan olaylar neticesinde Türk Haber Merkezi'ne bomba konması üzerine Rum ve Türkler arasında Lefkoşa'da kavgalar çıkmıştır. Bu kavgaların sonucunda Lefkoşa, tel örgülerle ortadan ikiye ayrılmıştır.1956 yılında Türkiye, Ada'nın Yunanistan'a bağlanmasına kesinlikle karşı çıktığını açıklamıştır. Yunan tarafı ise, enosis için ABD'den (Amerika Birleşik Devletleri) yardım talebinde bulunmuştur (Özmen,2005:172-180).

Türk Mukavemet Teşkilatı (kısaca TMT), 27 Temmuz 1957'de Burhan Nalbantoğlu, Rauf Denктаş ve Kemal Tanrısevdi tarafından Lefkoşa'da kurulan, dağınık olarak faaliyet gösteren küçük grupları birleştirerek, tüm Kıbrıs adasına yaygın, her Türk köyünde varlık gösteren güçlü bir mukavemet örgütüdür.

Kıbrıs'ta 1 Nisan 1955'te faaliyete geçen ve Türklere saldırmaya başlayan, Türk köylerini yakıp yıkan, EOKA terör örgütüne karşı, Türk halkının savunmasını yapacak bir örgütlenme gereksinimini duyan Kıbrıs Türkleri, önceleri çeşitli mukavemet grupları oluşturmuştur. Ancak, dağınık,

küçük ve eğitimsiz olan bu mukavemet gruplarının askeri bir yapıya sahip EOKA karşısında, Türk halkının savunmasını yapması mümkün olmamıştır. Bu eksikliği gidermek amacıyla TMT kurulmuştur. TMT, Rumların iddia ettiği gibi bir saldırı ve terör örgütü değildir. Terör örgütü EOKA'dan 2,5 yıl sonra, Türklere yönelik saldırıların yoğunlaşması üzerine kurulmuş olması da, bunun en büyük kanıtıdır(Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği, 2015).

## **1.2 1960-1990 Dönemi**

### **1.2.1.1 Zürih Antlaşması**

Amerika Birleşik Devletleri, Soğuk Savaş döneminde Kıbrıs'ın stratejik konumu nedeniyle uluslararası bir sorun olmasından rahatsız konumdaydı (Işıklı,2005:153).Adada yaşanan Türk ve Rum halkları arasındaki çatışmalar, NATO'nun (Kuzey Atlantik Anlaşması Teşkilatı) güney kanadının zayıflamasına sebep olmuş ve bu bölgede SSCB'nin güçlenmesine yol açmıştı. Bu nedenle ABD, sorunun çözümü için Türkiye ve Yunanistan'ın üzerinde baskı kurmuştur. ABD'nin devreye girmesiyle birlikte tarafların, “Enosis” ve “Taksim” tezlerine karşı bir orta yol olarak Ada'nın bağımsızlığı fikri ortaya çıkmıştır. (Kasım,2004:127).

Böylelikle iki devlet NATO çıkarlarına öncelik tanıyarak, ada konusundaki resmi politikasından vazgeçmiş oldu. NATO Bakanlar Konseyi toplantısının yapılmasından sonra 18 Aralık 1958'de İngiltere, Türkiye ve Yunanistan Dışişleri Bakanları; sorunun çözümü için diplomatik yolu denemeye başladılar. Yapılan görüşmelerin sonucunda, 5 Şubat 1959'da Zürih'te bir araya gelen Türkiye ile Yunanistan Başbakan ve Dışişleri Bakanları, Kıbrıs'ın uluslararası statüsünün ve Anayasası'nın dayanacağı prensipler üzerinde anlaşmaya vararak, 11 Şubat 1959'da Zürih Antlaşması'nı imzaladılar (Toluner, 1977: 71).

Zürih Antlaşması 3 temel antlaşmadan oluşmaktadır. Bunlar, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın temel yapısı ile ilgili Antlaşma, İttifak Antlaşması ve Garanti Antlaşmasıdır. İngiltere'nin imzalamadığı bu antlaşma, hukuki bir nitelik taşımamaktaydı çünkü Ada'da İngiltere'nin egemenliği devam etmekteydi. Antlaşmaların yapıldığı dönemde, henüz bir Kıbrıs Cumhuriyeti olmaması ve İngiltere'nin bu antlaşmada imzasının bulunmaması nedeniyle

Zürih Antlaşması, hukuki sonuç doğurabilme potansiyeline sahip değildi. Bu nedenle, antlaşma hükümlerinin hayata geçmesi açısından Zürich Antlaşması, İngiltere'nin ve Ada'daki her iki toplumun temsilcilerinin onayına sunulmuştur (Özersay, 2002:13).

Türkiye ve Yunanistan arasında bir protokol yapılmasına rağmen, protokolün hükümleri açıklanmayıp gizli tutulmuştur. Bunun nedeni İngiltere'nin, Zürich görüşmelerine katılmamasıdır. Bu nedenle Türk ve Yunan Başbakanları, ülkelerine dönerken, Dışişleri Bakanları Zürich'ten direkt olarak Londra'ya giderek, meslektaşları Selwyn Lyod'a Zürich'te yapılan görüşmeleri ve taraflar arasında varılan mutabakatı anlatmışlardır(Banoğlu,1974:56).

O dönemin İngiliz Dışişleri Bakanı Lyod, Türk-Yunan Antlaşması'ndan memnuniyetini dile getirdikten sonra, Kıbrıs'taki İngiliz üslerinin devamında ısrarlı olduklarını taraflara iletmiştir. Zaten Türkiye ve Yunanistan, Ada'daki İngiliz üslerinin stratejik önemini bildikleri için, bu konuda taraflar arasında fikir birliği sağlanmış olup ayrıca Kıbrıs halkının da İngiliz üslerinden ekonomik anlamda faydalanacağı da vurgulanmıştır. Londra'daki görüşmelerden sonra, Türk Başbakanı Adnan Menderes, İngiltere Başbakanı MacMillan'a bir mektup göndererek, Zürich Antlaşması hakkındaki olumlu görüşlerini aktardıktan sonra, İngiltere'nin Zürich Görüşmeleri esnasında sergilediği yapıcı tutumdan dolayı, İngiliz Hükümeti'ne teşekkürlerini bildirmiştir. MacMillan, Menderes'e verdiği cevapta, Türkiye'nin Kıbrıs meselesinin çözümünü iştirak ederek dünya ve bölge barışına çok büyük katkılarda bulunduğunu belirtmiştir(Göktepe,2002:949).

### **1.2.1.2 Londra Antlaşması**

Türkiye ve Yunanistan tarafından imzalanan Zürich Antlaşması'nın yürürlüğe girebilmesi için, İngiltere ve Kıbrıs'ın Türk ve Rum tebaası tarafından imzalanması gerekmektedir. Bu nedenle 17-19 Şubat 1959 tarihleri arasında İkinci Londra Konferansı düzenlendi. Konferansta o dönemin Başbakanlarından Türkiye'yi Adnan Menderes, İngiltere'yi MacMillan, Yunanistan'ı Karamanlis, Kıbrıs Türklerini Doktor Fazıl Küçük ve Kıbrıs Rumlarını da Başpiskopos Makarios temsil ediyordu. Ayrıca Kıbrıs'ın o dönem

ki İngiliz Valisi Sir Hugh Foot ve İngiliz Sömürgeler Bakanı Alan Bennox Boyd da konferansa katılmıştır (Bağcı, 2001:125).

Yapılan İkinci Londra Konferansına katılan tüm taraflar, Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan Zürih Antlaşması'nı benimseyerek konferansa katılmışlardır. Konferansta hedeflenen, Zürih Antlaşması'na tarafların onayını almaktı. Fakat Kıbrıs Rumlarının Başpiskoposu Makarios, İkinci Londra Konferansı'nda olumsuz bir tutum sergileyerek uzlaşmaya yanaşmadı. Makarios'un bundaki amacı, antlaşmayı zorla imzaladığı seklinde bir imaj çizerek, daha sonra kurulacak olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasasını değiştirmektir(Gazioğlu, 2002:945).

Londra'da iki gün boyunca devam eden görüşmelerde, Makarios, antlaşmanın bazı maddelerinde değişiklik talep ederek imzadan kaçınmak istemiştir. Fakat Yunan Hükümeti'nin tavsiyeleri ve baskıları sonucunda Makarios'un direnci kırılmış ve 19 Şubat 1959'da Zürih Antlaşması'nın katılımcılarını genişleten Londra Antlaşması, Türkiye, İngiltere, Yunanistan ile Kıbrıs Türk ve Rum temsilcileri tarafından imzalanmıştır (Göktepe,2002:949).

Londra Antlaşması uyarınca Türkiye, İngiltere ve Yunanistan, kurulacak olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin üç garantör ülkesi konumunda olacaktır. Bununla birlikte Kıbrıs Cumhuriyeti, Başkanlık sistemiyle yönetilecek, Başkanlık makamına bir Rum seçilirken, Başkan yardımcılığını da Türk toplumundan bir lider üslenecektir. Kıbrıs'ta hem Türkçe hem de Rumca resmi dil olacaktır. Elli milletvekilinden oluşacak Kıbrıs Meclisi'nin %70'ini Rumlar, %30'unu ise Türkler temsil edecek ve seçimler beş yılda bir yenilecektir. On kişiden oluşacak Bakanlar Kurulu'nun yedisi Rum, üçü de Türk olacaktır. Başkan ve yardımcısının veto hakları olacak ayrıca Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bayrağı da Başkan ve yardımcısı tarafından seçilecektir. Ayrıca bu antlaşmanın hükümleri, Kıbrıs Anayasasının temel maddeleri olarak kabul edilecektir (Toluner,1977:84).

### **1.2.1.3 Garanti ve İttifak Antlaşmaları**

Garanti Antlaşması; Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında imzalanmıştır. Bu antlaşma, Kıbrıs sorununa getirilen

çözümün en önemli unsurudur ve Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerinin uluslararası niteliğini teyit etmiştir. Antlaşmanın temel amacı, Kıbrıs'ın herhangi bir devletle birleşmesini engellemektir. Taraflar, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddeleriyle kurulan bağımsızlığı, ülke bütünlüğünü ve güvenliğini, ortak çıkarlarının bir gereği olarak kabul etmişlerdir. Ayrıca Anayasa ile oluşturulan bu düzene uyulmasını sağlamak için, işbirliği yapmak istediklerini beyan etmişlerdir(Toluner,1977:75).

İttifak Antlaşması ise Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanmıştır. Bu antlaşmaya, İngiltere ise taraf olmamıştır. Garanti Antlaşmasının tamamlayıcısı niteliğindeki bu antlaşma, tarafların ortak savunmasını sağlamayı, Kıbrıs'ın bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü korumaya yönelik bir işbirliğini öngörmektedir. Antlaşmaya taraf olan üç devlet, savunma konusunda işbirliğiyle yükümlüdür, ancak Türkiye ve Yunanistan, Kıbrıs'ın bağımsızlığına ve ülke bütünlüğüne karşı yöneltilen saldırılara karşı koymakla da yükümlüdür. Yükümlülük, karşılılık esasına tabi değildir; yani Kıbrıs Devleti, Yunanistan veya Türkiye'ye yönelecek bir saldırıya karşı koymakla yükümlü değildir. Bu yüküm, tarafların gereken ölçü ve biçimde harekete geçmesini ifade etmektedir. Bu antlaşmanın en önemli özelliği ise, antlaşmanın, üç taraf devlet dışında kalan devletlerden gelecek saldırılara yönelik olmasıdır. Yani ittifaka üye devletlerden gelecek bir saldırı karşısında bu antlaşmanın hükümleri uygulanmaz olup bu durumda Garanti Antlaşması devreye girmektedir(Özarslan,2007:52).

Lefkoşa'da 1960 Garanti\*\*\* ve İttifak Antlaşmaları, Türkiye'ye Garantör devlet olma hakkını ve Kıbrıs'ta süresiz asker bulundurma hakkını kazandırmıştır.

---

\*\*\* **Garanti Antlaşması;** meselenin temeli ve özüdür, kesinlikle vazgeçilmezdir. Çünkü “Garanti, Türkiye'nin biçimlendirdiği ve taraf olduğu Zürih ve Londra Antlaşmalarında önceden belirtilen bir takım esaslara saygı gösterilmesini sağlama hakkıdır.” Oysa Türkiye'nin üye olmadığı AB'ne “Kıbrıs Devleti'nin üyeliği ve bunun “Annan Planı”nda da öngörülmesi, 1960 Garanti sisteminde düzenlenen yasağın kapsamından çıkartılması, yani ENOSİS yasağının ortadan kaldırılması demektir. Bu durumda Annan Belgesi'nde düzenlenen Garanti, gerçekte Türkiye'ye karşı bir Garanti'dir(Garanti Anlaşması,2015).

Bu haklar Türkiye'ye Kıbrıs üzerinde söz hakkı ve Kıbrıs'ın geleceğinde belirleyici olma olanağı vermiş, Kıbrıs'ın statüsünün Türkiye ve kurucu ortak Kıbrıs Türk halkı aleyhine değiştirilmesini yasaklamıştır. Bunu da Garanti hakkı ve 1960 Garanti Sistemi sağlamıştır (Toluner,1977:86).

#### 1.2.1.4 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası

Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, Zürih ve Londra Antlaşmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu anayasa, uluslararasılaştırılmış bir anayasadır. Bu anayasanın temel esasları, “Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın Temel Yapısı ile İlgili Antlaşma” ile belirlenmiştir. Bu anayasa 199 maddeden oluşmakta ve tarihteki en uzun anayasalardan birisidir(Sarıca,Teziç ve Eskiuyurt, 1975:17).Kıbrıs anayasasının en önemli özelliği, birbirinden farklı çıkarları olan iki milletin varlığını tanıması ve nüfus bakımından az olan topluluğun (Türk toplumu) hükümet içindeki temsil yetkisini garanti etmesidir. Kıbrıs Devleti'nde iki ayrı toplum vardır, ancak tek bir vatandaşlık söz konusudur ve vatandaşların bir topluluğa katılmaları veya mensubu olmaları zorunludur(Sarıca, Teziç ve Eskiuyurt,1975:21).Kıbrıs Anayasası'nın en önemli maddeleri ise 180-182.\*\*\*\*maddeleridir. Bu maddeler, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran antlaşmalar bütünü, anayasanın içine dâhil edilmiş ve anayasal güvence altına alınmıştır. Böylece bu antlaşmalar, iç hukukun bir parçası haline getirilmiş ve anayasanın temel maddeleri olarak kabul edilmiştir, ayrıca bu maddelerin değiştirilemeyeceği de belirtilmiştir(Toluner,1977:77).

---

\*\*\*\***180. Madde:** Bu Anayasanın iki metni arasındaki her hangi bir aykırılık, Yüksek Anayasa Mahkemesi tarafından, 11 Şubat 1959 tarihli Zürih Anlaşmasının ve 19 Şubat 1959 tarihli Londra Anlaşmasının metin ve ruhunu önemle nazara almak kaydıyla, Yunanistan Krallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Kıbrıs Elen ve Türk Cemaatleri temsilcileri tarafından, Lefkoşa'da 6 Nisan 1960 da Karma Anayasa Komisyonunda imzalanan bu Anayasanın taslağı ile buna yapılan ve 6 Temmuz, 1960'da imzalanan Tadiller Cetveline bakılarak karara bağlanır.

**181.Madde:** Suretleri Ek I ve II olarak bu Anayasaya eklenmiş bulunan Cumhuriyetin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve Anayasasını teminat altına alan ve Cumhuriyet, Yunanistan Krallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Krallığı arasında akdedilen Antlaşma ve Yunanistan Krallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasında akdedilen Askerî İttifak Antlaşması Anayasa hükmünü haizdirler.

**182.Madde:** Bu Anayasanın, 11 Şubat, 1959 tarihli Zürih Anlaşmasından ithal edilmiş bulunan ve Ek III'ünde gösterilen maddeleri veya maddelerin kısımları, bu Anayasanın Temel Maddeleri olup hiçbir suretle gerek değiştirme, gerek ilave veya gerekse kaldırma suretiyle tadil edilemezler(Kıbrıs Anayasası).

### 1.2.1.5 Kanlı Noel (Akritas Planı)

Yapılan antlaşmalar, Kıbrıs sorununu, geçici olarak çözüme kavuştursa da, Rumlar enosis düşüncelerini hiçbir zaman terk etmemişlerdir. Çözüm ortamı gibi görülen bu süreçte Rumlar, sürekli olarak sorun çıkarmakta ve anayasayı tam olarak uygulamamaya yönelik davranışlarda bulunmaktaydılar. Rum lideri Makarios, yapılan anlaşmalar sonrası durgunluk ortamını, Kıbrıs'ı ele geçirme planının bir ögesi olarak görmüş ve yapılan antlaşmaları temelinden değiştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmuştur (Gazioğlu,2002:946).

Rum lideri Makarios'un kışkırtmaları kısa zamanda etkili olmuş ve adada Rum terörü giderek artmıştır. Öte yandan Rum yöneticileri de anayasa ihlalleriyle Türklerin haklarını çiğnemişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti, 1961 yılından itibaren Rumları, anayasa ihlalleri konusunda uyarmıştır. Bunun üzerine 30 Kasım 1963'te Makarios, Kıbrıs Anayasası'nın 13. maddesinin\*\*\*\*\* değiştirilmesine yönelik teklifini Türk tarafına ve diğer garantör devletlere sunmuştur. Kıbrıslı Türkleri azınlık statüsüne düşüren bu teklif, Türkiye ve Kıbrıslı Türkler tarafından reddedilmiştir (Toluner,1977:104-105).

Böylece Makarios, 3 yıllık uzlaşma ortamını yeniden soruna dönüştürmüştür. Anayasa tekliflerinin reddi üzerine Rumlar, Türklerin Kıbrıs'tan atılmasını ve yok edilmesini öngören "Akritas Planı"nı uygulamaya koymuşlar(Uzer ve Cengiz,2002:67) ve 21 Aralık 1963'te tarihe "Kanlı Noel" olarak geçecek olan soykırım hareketine başlamışlardır. Bunun üzerine Türkler yaşadıkları yerleri terk ederek, iletişim imkânlarından yoksun bir şekilde adanın %3'lük bir bölümünde yaşamak zorunda kalmışlardır. Ayrıca Kıbrıslı Türkler, devlet organlarından dışlanmış ve böylece "ortaklık cumhuriyeti" dağılmıştır.

---

\*\*\*\*\***13.madde:** Ayrı Türk belediyelerinin kurulması, devlet görevlerine Türklerin %30 oranında alınması, Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısının veto hakkını kullanması, Türk Cemaatine tanınan hakların sınırlandırılması gibi konuları içeren maddedir(Kıbrıs Anayasası).



Lefkoşa da güvenliğin sağlanması amacıyla, 30 Aralık 1963 tarihinde “Yeşil Hat” denilen bir sınırla ada ikiye ayrılmıştır. Bu hat, Lefkoşa’nın Türk ve Rum kesimini ayıran, Lefkoşa’yı ikiye bölen, bu ara bölgeyi de İngiliz birliklerinin kontrolü altına sokan ve Rum saldırılarının durdurulduğu hattır. Bu hat, adada fiilen iki ayrı yönetimin kurulmasının başlangıcı olmuştur(Uzer ve Cengiz, 2002:35).

1964 tarihinde Makarios, 1960 Antlaşmalarını tek taraflı olarak feshettiğini açıklamıştır. Bu gelişme üzerine Türkiye, antlaşmaların çiğnendiği gerekçesiyle müdahaleye hazırlanmış, fakat 5 Haziran 1964’te ABD Başkanı Johnson’dan mektup gelmesinin üzerine müdahale durdurulmuştur.

Fakat yoğun saldırılar üzerine Türk hükümeti BM Güvenlik Konseyine başvurmuştur ve Kıbrıs Hükümeti’nin de onayıyla “BM Barış Gücü” kurulması, adaya gönderilmesi kararı alınmıştır. 1964 yılı sonrasında ise Yunanistan, adaya gizlice asker yığmaya başlamış ve iki toplum arasındaki bağlar iyice zayıflamıştır (Fırat,1997:138).Yaşanan olayların sonucunda 1967 tarihinde Geçici Türk Yönetimi ilan edilmiştir.

#### **1.2.1.6 1974 Müdahalesi**

1967 yılında Yunanistan’da iktidarı ele geçiren Albaylar Cuntasına bağlı olarak adanın Yunanistan’a bağlanması durumuna karşı Türkiye, Şekil 1.3’te ki gibi Kıbrıs Cumhuriyetini kuran antlaşmalara dayanarak garantörlük hakkının bir gereği olarak, 20 Temmuz 1974’te adaya müdahalede bulunmuştur.



**Kaynak:** <http://www.habermrt.com/genel/katliam-ve-acinin-golgesinde-bir-ada-kibris-h109082.html>

### Şekil 1. 3: 1974 MÜDAHALESİ

25-30 Temmuz tarihleri arasında yapılan I.Cenevre Konferansı'nda, Kıbrıs'ta kurulan özel Türk yönetimi tanınmış ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kıbrıs'ta varlığı kabul edilmiştir. 30 Temmuz 1974 akşamı sona eren konferans, Türkiye'nin isteklerinin büyük bir kısmının kabul edilmesi ve bir protokol imzalanmasıyla sonuçlanmıştır. Bu protokolün en önemli hükümlerinden biri, Kıbrıs Cumhuriyetinde fiilen Türk ve Rum olmak üzere iki idarenin mevcut bulunduğu taraflarca kabul edilmesidir (Toluner,1977:285).Ancak öngörülen şartların yerine getirilmemesi üzerine II. Cenevre Konferansı düzenlenmiştir.

II. Cenevre konferansından da herhangi bir sonuç alamayan Türkiye, 14 Ağustos 1974'te Kıbrıs'a ikinci kez müdahale ederek, adanın kuzey kesimini Türklerin kontrolüne geçirmiş ve ateşkes ilan etmiştir. Bu ateşkes sonucunda, Karpaz Yarımadası'nın doğu ucundan batıdaki Yeşilirmak'a kadar uzanan ve bugün Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin sınırlarını oluşturan hattın kuzeyi Türklerin eline geçmiştir. Bu müdahalenin amacı, Kıbrıs'ın

bağımsızlığını güvence altına almak ve bölgede sürekli bir barışın gerçekleşmesini sağlamaktır. Bu müdahale, Kıbrıs sorunu ve Türk-Yunan ilişkileri yönünden bir dönüm noktasını oluşturmaktadır ( Özersay,2002:101-103).

### 1.2.1.7 KTFD ve KKTC'nin Kurulması

Türkiye'nin adaya müdahalesinden sonra, Kıbrıslı Türkler, anavatanın fiili ve etkin güvencesi altına girmişlerdir. Türklerin can güvenliğinin yanında, iktisadi, siyasi ve kültürel güvenlikleri de sağlanmıştır. Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi, Kıbrıs Barış Harekâtından sonra ortaya çıkan bu yeni durumun hukuki olması için ve toplumda huzuru, düzeni sağlamak amacıyla 13 Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devletini (KTFD) ilan etmiştir. Bunun üzerine Rum tarafı, KTFD'nin ilanının, Kıbrıs'ın bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne ve 1960 antlaşmalarına aykırı olduğunu ileri sürmüştür(Kıbrıs Tarihçesi,2015). 1977-1983 yılları arasında iki toplum görüşmelerde bulunmuş, ancak bunlardan bir sonuç alınamamıştır.

Türk tarafı; iki bölgeyi federal bir yapı kurulmasını ve TSK (Türk Silahlı Kuvvetleri)'nin Türklerin güvenliği açısından, ada da kalmasına devam etmesini istiyordu. Enonis'e yol açacak her türlü çözüm yoluna da itiraz etmekteydi. Rum tarafı ise, Türklerin azınlık olduğunu ve self determinasyon \*\*\*\*\* haklarının bulunmadığını ileri sürmekteydi. Rumlar uzlaşma, anlaşma yerine BM'ye sık sık başvurarak, Türkler aleyhinde kararlar çıkarmak suretiyle adayı tekrar tümüyle Rum egemenliği altına sokma ve bu esnada aşırı derecede silahlanma yollarına başvurmuşlardır(Denktaş'ça,2013:19).

---

\*\*\*\*\***Self-determinasyon:** İlk başlarda kendi mezhebini serbestçe belirleme hakkı olarak algılanmış, aydınlanma çağına gelindiğinde ise bireyin kendi kaderini kendisinin belirleme hakkı olduğu yaygın bir şekilde savunulmuştur. Bu son görüş, siyasal alanda ulusların kendi kaderini belirleme hakkı olduğu düşüncesine kaynaklık etmiş ve bunun ulus egemenliği anlayışının doğrudan bir sonucu olduğu ileri sürülmüştür. Böylece; self-determinasyon hakkı, Fransız Devrimi sonrasında yoğun olarak kendisinden söz ettirmiş olup Kendi geleceğini belirleme, tayin etme hakkı olarak kullanılmaktadır(Uz, 2007:2).

13 Mayıs 1983 tarihli bir BM kararında, Rumların adanın tamamında egemenlik hakkının olduğu ve işgalci güç olarak nitelendirilen Türk birliklerinin ada'dan çekilmesi ve KTFD'nin sona erdirilmesi gerektiği belirtilmiştir. KTFD ve Türkiye, bu kararı derhal reddetmiş ve KTFD meclisi, 17 Haziran 1983'te Kıbrıs Türklerinin self-determinasyon hakkının olduğunu ilan etmiştir(Arsava,1996:50).

Federe devlet statüsünün barış ve uzlaşma yolunu açmadığı, Rumların anlaşma niyeti taşımadıkları iyice anlaşılınca, BM kararının da etkisiyle, Türk tarafı 15 Kasım 1983'te elinde kalan tek seçeneği kullanmış ve self-determinasyon hakkını kullanarak, kuzeyde kendi özgür, bağımsız devletini kurmuş ve bunu bütün dünyaya ilan etmiştir. Böylece Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) kurulmuştur(Özersay,2002:113). Bunun sonucunda Kıbrıs Şekil 1.4'teki gibi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi olmak üzere ikiye bölünmüştür.



**Kaynak:** <http://www.yadigardundar.com/makaledetay-9498/kuzey-kibris-turk-cumhuriyeti>.

#### Şekil 1. 4 :KKTC 'NİN KURULMASINDAN SONRA KIBRIS

KKTC'nin kurulmasının ardından Kıbrıslı iki toplum lideri arasında sık sık müzakereler yapılmış, fakat hepsi sonuçsuz kalmıştır. BM tarafından üretilen birçok çözüm önerisi de her seferinde iki toplumdan birisi tarafından reddedilmiştir(Doğan,2002:90). KKTC kuruluşundan itibaren uluslararası ambargoyla karşı karşıya kalmıştır. Yeni Türk Devleti, Türkiye dışında hiçbir devlet tarafından tanınmamakta ve ikili ilişkiler hala kurulamamaktadır.

### **1.2.1.8 1990 Sonrası Kıbrıs Sorunu**

1990 tarihinde, Kıbrıs sorununda tarafların sayısı artmıştır. Bu tarihte Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin adanın tamamını temsilen Avrupa Birliği'ne (AB) tam üyelik başvurusunda bulunması sonucunda Kıbrıs sorunu giderek daha karmaşık bir hale gelmiştir. AB, bu başvuruyu kabul etmiş ve 1995'te Kıbrıs'a adaylık statüsü vermiştir. 1997 yılında ise, AB Lüksemburg Zirvesinde, Rum tarafıyla müzakerelere başlanması kararı alınmıştır. Bunun sonucunda müzakereler, 31 Mart 1998'de fiilen başlamıştır. 2000-2001 yıllarında Avrupa Parlamentosu'nda görüşülüp kabul edilen Kıbrıs Raporlarında, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin (Rum tarafının) aday bir bütün olarak temsil etme hakkına sahip olan tek devlet olduğu kabul edilmiştir (Özarslan,2007:34).

Bu raporda ayrıca, Kıbrıs'ın önemli topraklarının 26 yıldır Türkiye tarafından işgal edildiği belirtilmekte ve Türkiye, işgalci devlet olarak nitelendirilmektedir. 1 Mayıs 2004'te de, Rum tarafı "Kıbrıs Cumhuriyeti" sıfatıyla, bütün aday temsilen AB'ye üye olmuştur(Özarslan,2007:35). 1990 sonrası dönemde de BM, çalışmalarına devam etmiştir. İki tarafın siyasi eşitliğine dayanan bir çözüm önerisi ortaya atmışlardır fakat bu çözüm önerisinden de bir sonuç alınamamıştır.

### **1.2.1.9 Kıbrıs Sorununda Annan Planı**

Dönemin KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş ile Kıbrıs meselesinin çözüme kavuşturulması amacıyla dönemin GKRY lideri Glafkos Klerides arasında Ocak 2002'de başlayan yüz yüze görüşmeler, 11 Kasım 2002'de Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'ın taraflara Annan planı olarak anılan "Kıbrıs Sorununa Kapsamlı Çözüm Temeli" başlıklı belgeyi sunmasıyla gerçekleşmiştir. Annan planı, bugüne kadar ortaya konan en kapsamlı çözüm planıdır. Bu planda, doğrudan kurulacak devletin esaslarını oluşturan kurallar ve anayasası yer alıyordu([http://www.mfa.gov.tr/annan-planı-ile-kurulması-ongorulen-kibris-turk-kurucu-devleti\\_nin-anayasasi.tr.mfa,2015](http://www.mfa.gov.tr/annan-planı-ile-kurulması-ongorulen-kibris-turk-kurucu-devleti_nin-anayasasi.tr.mfa,2015)).

Annan planı, temel yapısı ve felsefesi itibariyle fiilen yıkılmış olan ve sadece GKRY'nin temsil ettiği "Kıbrıs Cumhuriyeti"nin devam ettiği öngörüsüyle hazırlanmış ve meseleye anayasal bir sorun olarak yaklaşmıştır.

Annan planı, özünde Türk tarafının beklentilerini karşılamamakta, buna karşılık Rum-Yunan ikilisinin hedeflerini yeni bir hukuki ve siyasi zemine oturtmaktadır. Bu planda, Türk tarafı için vazgeçilmez ve varlık temeli olan egemenlik hakkı kabul edilmemiştir(Bulunç,2007:85-86). Sonuçta; 11 Kasım 2002, 10 Aralık 2002, 26 Şubat 2003, 29 Mart 2004 ve 31 Mart 2004'te beş kez değişikliğe uğrayan Annan planı, 24 Nisan 2004'te adanın her iki tarafında ayrı ayrı referanduma sunulmuştur.

**Tablo 1. 1: ANNAN PLANI REFERANDUM SONUÇLARI**

OY HALKLAR	VEREN	EVET	HAYIR	KATILIM
<b>KIBRIS HALKI</b>	<b>RUM</b>	%24.17	%75.83	%88
<b>KIBRIS HALKI</b>	<b>TÜRK</b>	%64.90	%35.09	%87

Tablo 1,1'de de görüldüğü üzere; Kıbrıslı Türklerin %64,9'u evet, Rumların %75,8'i hayır oyu kullanmıştır, bu yüzden plan hukuken geçersiz hale gelmiş ve uygulanamamıştır(Greeknews,2004).Bu sonuç, Rum yönetiminin adanın kuzeyini temsil edemeyeceğini ortaya koymuş ve Türklerle yönetilen “uzlaşmaz, çözüm istemez” suçlamalarını da ortadan kaldırmıştır. Ayrıca Türk tarafı “evet” oyu verdiği halde cezalandırılan taraf olmuştur (Özarslan,2007:38).

#### **1.2.1.10 Kıbrıs Sorununda Yaşanan Son Gelişmeler**

Annan planının reddedilmesinden sonra Türkiye, Kıbrıs'la ilgili yeni adımlar atmıştır. Aynı şekilde AB dönem başkanlarından da çözüm için bazı öneriler gündeme getirilmiş, ancak bunlardan da bir sonuç alınamamıştır. Bunun üzerine AB üyesi ülkeler, Türkiye'nin 2005'te müzakerelere başlayabilmesi için “ ortak tutum belgesi” adı altında bir metin hazırladılar. Bu belge'ye göre, kısa vadede Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs'taki stratejik varlığını, orta vadede de adadaki Türk varlığını ortadan kaldıracaktır. Ancak Türk hükümeti bu belgeyi imzalamamıştır. Bunun üzerine dönemin AB Dışişleri Bakanları tarafından alınan 11 Aralık 2006 tarihli bir kararla, Gümrük Birliği ile ilgili sekiz başlıkta, Türkiye'yle devam eden AB'ye üyelik

müzakereleri dondurulmuştur (Özeraslan,2007:38). 21 Mart 2008'de tekrar görüşmeler başlamış olup taraflar arasında ortak açıklamada yapılmış olmasına rağmen Kıbrıs sorunu hala çözülememiştir. Günümüzde ise ortaya çıkan enerji kaynakları durumu iyice karmaşık hale getirmiş olup tarihsel olan bu sorun yeni bir döneme girmiştir.

## **İKİNCİ BÖLÜM**

### **BİRİNCİ KISIM**

## **2 ENERJİ KAYNAKLARI VE ÖNEMİ**

Günümüzde enerji, sanayileşmenin yapı taşı olması nedeniyle ülke ekonomileri için hayati önem taşımaktadır. Nüfus artışı, sanayileşme ve kentleşme de enerjiye olan talebin artmasına yol açmaktadır. Bu nedenle ülkeler ucuz, temiz, yeterli, yenilenebilir ve güvenli miktarda enerji üretmek istemektedirler. Aynı zamanda birde enerjide dışa bağımlılığın azaltılması yollarını aramaktadırlar.

Günümüzde enerji kullanımında verimliliğin artırılması, mevcut kaynakların çeşitlendirilmesi ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelim önem taşımaktadır. 21. yüzyılda da enerji, sanayi ve ulaştırma sektöründe önemli yer tutmaktadır. Enerji kaynaklarının ortaya çıkması ilk olarak sanayi devrimiyle başlamıştır. Bu bölümde sanayi devrimi ve sanayi devrimi sonucunda ortaya çıkan buhar, kömür ve petrol gibi yeni enerji kaynakları ele alınacaktır.

### **2.1 Sanayi Devrimi**

Sanayi devrimi ya da diğer adıyla endüstri devrimi, Avrupa'da 18. ve 19. yüzyıllarda yeni buluşların üretime olan etkisi ve makinalaşmayı doğurması ile bu gelişmeler sonucuna Avrupa'daki sermaye birikiminin artmasına denir. Sanayi devriminin en önemli özelliği, zincirleme birçok buluşa yol açmasıdır. Bu buluşlar, insanların üretim için harcadıkları çabayı derece derece azaltmaya yaramıştır (Sander,2008:209). Sanayi devrimi iki aşamada meydana gelmiştir. İlk aşama 1750'den 1890'lara kadar süren dönemdir. İkinci aşamada 19.yüzyılın sonlarında başlayan dönemdir(Tanilli,2006:121).

### **2.1.1 Buhar, Kömür Ve Petrolün Bulunuşu**

Sanayi Devrimi'nin ilk aşaması, buhar çağıdır. Çünkü fabrikaların başlangıçta kullandıkları "hidrolik" enerjisinin yerine "buhar" enerjisinin geçmesi bu dönemde gerçekleşmiştir. James Watt'ın buhar makinası icadı ile üretim merkezileşmiş ve fabrikalara taşınmıştır. Buhar makinalarının yayılması kömür üretiminin de artmasını hızlandırmıştır(YTÜ,2007:135). Bu aşamada Batı Avrupa, bütün bu gelişmelerin merkezi olmuştur. Özellikle maden kömürü bakımından zengin ülkeler, hareketin başını çekmişlerdir ve 19.yy ortalarına dek İngiltere, sonlarına doğru da Almanya bu ülkelerin başında gelmektedir. Buhar, kömür ve demirin birleşimi, önemli siyasal, ekonomik ve toplumsal sonuçlarıyla birlikte, "demiryolu çağını" açmıştır. Kömür yalnız demiryolunda hareket eden araçlara güç sağlamakla kalmamış, aynı zamanda demiryolları da kömürü eskiden götürülemeyen yerlere taşımıştır.

Endüstrileşmenin ikinci aşamasında ise; temel hammadde ve enerji kaynaklarında değişiklikler ortaya çıkmış olup kömür ve demirin yanında, çelik, elektrik, petrol ve kimyasal maddeler de üretim sürecine sokulmuştur. 19.yüzyılın sonlarına doğru ise Amerika (Pennsylvania)'da petrolün keşfi dünyada yeni bir çıkar çatışmasının habercisi olmuştur(Köse,2014).

### **2.1.2 Enerji Kaynaklarının Dünyadaki Çatışmalara Etkisi**

Sanayi devriminden bu yana dünyada enerji kaynaklarına sahip olabilmek için kıyasıya bir yarış başlamış ve bu durum birçok savaşa da neden olmuştur. İngiltere kömür çağı denilen 19.yüzyılın süper gücü iken, 1945 yılından sonra liderlik petrole hâkim olan ABD'ye geçmiş, ancak geçişin gerçekleştiği 1914-1945 yılları arasındaki dönem savaşları dünyaya çok pahalıya mal olmuştur. En kritik dönem olarak kömürün tepe noktasına ulaştığı 1913 yılında yaşanan gelişmeler oldukça önemlidir (Ediger,2007:30-37).

#### **2.1.2.1 Enerji Kaynakları Açısından Birinci Dünya Savaşı**

Sanayi Devrimi ve sömürgecilik sonucunda ekonomik pozisyonlarını güçlendiren İngiltere ve Fransa, karşı taraftaki Almanya ve İtalya gibi ülkelerden ekonomik olarak çok ilerdeydi. Almanya ve İtalya, siyasi birliklerini oluşturduktan sonra 1914'e kadar olan süreçte aradaki farkı



kapatmaya çalışmıştır. İngiltere ve Fransa'nın ekonomik hâkimiyet alanlarını koruma, Almanya'nın ise bu alanları ele geçirme niyeti savaşın başlıca ekonomik nedenlerindedir. Bu nedenler; sömürgeler, deniz yollarının hâkimiyeti, uluslararası ticaret ayrıcalıkları gibi ana başlıklarda değerlendirilebilir. Öte yandan Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altındaki Ortadoğu petrol varlığı 19.yüzyılın sonlarında özellikle İngilizler tarafından, çeşitli yöntemlerle tespit edilmiş olup petrol siyaseti 1900'lerde tüm stratejilerin birinci sırasına gelmiştir. Böylelikle 19.yüzyıl sonlarından itibaren kullanılmaya başlanan ve neredeyse 20.yüzyıla damgasını vuran petrol yataklarının mülkiyeti de savaşın temel ekonomik nedenlerinden biri olmuştur ( Şöhret,2014:30).

Ancak petrolün öncesinde İngiliz ekonomisinin gelişmesini sağlayan asıl fosil yakıt kömür olmuştur. İlk birincil enerji kaynağı olarak kabul edilen kömür önce, Büyük Britanya daha sonra Fransa, Almanya ve ABD'de yoğun olarak üretilmeye başlanmış, 18. ve 19.yüzyılın temel enerji konumuna gelmiştir. Ayrıca kömürün sanayide kullanımının artmasıyla 1900-1914 yıllarında kömür üretimi ani bir yükseliş göstermiştir(Falvin ve Lenssen,1994:42). Bu yüksek miktardaki kömürün paylaşım sorunu dünyaya 1914-1918 yılları arasında büyük bir felaket yaşatmıştır.

Bu dönemde enerji politikası, enerjinin başlıca kaynağı olan maden kömürü yataklarına sahip olan Büyük Britanya, Fransa, Almanya ve ABD üzerine kurulmuştur. Fransa ve Almanya arasındaki başta kömür yatakları ile Rusya ve Ortadoğu'daki yeni petrol bölgeleri, I. Dünya Savaşı'nın enerji-politik nedenini oluşturmaktadır.



**Kaynakça:**<http://www.dunyabulteni.net/haber/195956/anadolu-bagdat-demiryol-hatti-alman-projesi-miydi->

### Şekil 2. 1:BERLİN-BAĞDAT-BASRA DEMİRYOLU

Şekil 2.1.'deki Berlin-Bağdat-Basra Demiryolu I. Dünya Savaşı'nın oluşumuna etki eden bir faktör olarak ele alınabilir. Çünkü Almanlar tarafından inşa edilen bu hattın amacı burada çıkarılan petrolün batıya naklini gerçekleştirmektir. Bu sebepler dikkate alınarak 1914 yılında yaşanan I. Dünya Savaşı'nın gerçek sebebinin enerji bölgelerinin ve nakil hatlarının paylaşımına dayandığı ifade edilebilir(Olçar,12-14).

#### 2.1.2.2 Enerji Kaynakları Açısından İkinci Dünya Savaşı

İkinci Dünya Savaşı'nı hazırlayan sebepler başta petrol olmak üzere enerji kaynaklarına sahip olma fikridir. Şekil 2.2.'de görüldüğü gibi Alsace-Loren bölgesinde Avrupa'nın en önemli kömür yatakları mevcuttur. Bu sebeple bölge Fransa ile Almanya arasında sürekli savaş sebebi olmuş ve Almanya savaş başlar başlamaz I. Dünya Savaşı'nda kaybettiği Alsace-Lorane'ni ele geçirmiş ve savaşın gerektirdiği enerji ihtiyacını garantiye almıştır (Yergin,1995:383).



**Kaynakça:** [http://www.6dtr.com/TARİH/haritalar/63-1914\\_avrupa.jpg](http://www.6dtr.com/TARİH/haritalar/63-1914_avrupa.jpg).

## Şekil 2. 2 :1914 YILINDA AVRUPA’NIN DURUMU VE ALSACE-LOREN

Çünkü II. Dünya Savaşı’ndan sonra, dünya petrol üretimi olağanüstü derecede yükselmiştir. Bu yükseliş, eski üreticilere ilaveten yeni yatakların işletmeye açılması ile mümkün olmuştur. Petrol üretiminin bu gelişimine, doğal gaz ve nükleer enerji üretiminin ilk ürünlerinin de eklenmesiyle enerji kaynakları çeşitlenmiştir(Kocaoğlu,1996:124).Fakat 1930’lu yıllardan itibaren petrol enerji kaynaklarındaki öncü rolü kömürden almaya ve zengin petrol yatakları keşfedilmeye başlanmıştır. Özellikle İngiltere’nin adalarında ki zengin kömür yataklarına rağmen öncelikle kendi donanmasını başka ülkelerde bulunan petrole bağımlı kılmasının arkasında son derece stratejik bir tercih yatmaktadır. Bunun sebebinin daha fazla güç, daha fazla hız ve daha yüksek ateş gücü gereksinimi olduğu söylenebilir (Uluğbay, 1995: 92).

Sonuç olarak; II. Dünya Savaşı da ekonomik yönden bakacak olursak bir petrol paylaşım savaşı olarak tarihteki yerini almıştır. Kömür çıkarımı sorunları ile petrol kullanımının ve taşınmasının kömüre göre kolaylığı, petrolü ön plana çıkarmaya başlamış ve bu durum, petrol kaynaklarına sahip olmayan ülkeleri endişelendirerek petrol bölgelerine sahip olma eğilimini arttırmıştır (Yergin, 1995:625). Dolayısıyla petrol bölgelerinde hegemonya kurmak ana hedefi, II. Dünya Savaşı’nın enerji-politik yönünü oluşturmuştur.

### **2.1.3 Petrolün Silah Olarak Kullanılması**

1950'lerden beri petrol silahı terimi İsrail'le Araplar arasındaki politikalarda İsrail'in tümünden imhası ya da yaptırımlar uygulanması için kullanılıyordu. Fakat o dönemlerde dünya ülkelerinin Ortadoğu petrolüne çok bağımlı durumda olmaması bu silahı kullanmada Arapların tereddüt etmelerine neden oluyordu. Sonuçta ABD de Texas, Louisiana, Oklahoma gibi eyaletler her an müttefiklere petrol sağlayacak güçte duruyorlardı. Arap ülkeleri de bu durumda uzun vadede kar sağlayacakları petrolü riske etmek istemiyorlardı(Yergin,2011:558). Fakat artan baskılar her geçen gün bu fikri uygulamaya koymakta bir adım daha ileriye gidilmesine neden oluşturuyordu.

Petrol bir dış politika aracı olarak 1956'lardan sonraki dönemde ilk kez 4 Haziran 1967'de kullanılmıştır. Petrolün yaptırıcı gücünü keşfeden Irak, Suudi Arabistan, Libya, Kuveyt, Cezayir, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Bahreyn, Katar, Abu Dabi, Lübnan ve Suriye'nin temsilcileri Bağdat'ta toplandılar. Bunun sonucunda İsrail'e yardım eden ülkelere petrol ambargosu uygulama kararı aldılar. Bu ilk kez Bağdat'ta toplanan Arap Petrol ve Ekonomi Bakanları Konferansı'nda onaylandı. Fakat petrolün gücü fark edilse de bu küçük çaplı ambargonun arkasında durulmadı(Ayhan,2009:249). Çünkü 1967'deki boykot OPEC'in zafiyetlerini gözler önüne sermiş ve birçok üye İsrail destekçisi pazarları boykot ederken İran-Venezüella bu boykota katılmamış üretimi aynı seviyede tutmuş ve bunu bir fırsat bilerek fazlaca kar elde etmişlerdir. Bu yüzden 1967 ambargosu petrol üreten ülkelerin başarısızlığıyla sonuçlanmıştır fakat petrolün silah olarak kullanılmasının ilk toplu denemesi olması açısından önemlidir (Kocaoğlu,1996:57-58).1970'lere gelindiğinde ise petrol ihraç eden ülkelerin çoğu petrol silahının artık kullanılmasını istiyorlardı ve tarih 1973'ü gösterdiğinde Birinci Petrol Krizi ile petrol ilk kez silah olarak kullanılmıştır.

#### **2.1.3.1 Birinci Petrol Krizi (Arap-İsrail Savaşları)**

Arap-İsrail savaşları ilki 1948 yılında yaşanan Arap-İsrail Savaşı, 1967'de altı gün savaşı, 1973'de Yom Kippur Savaşı olarak meydana gelmiştir. Bu savaşların ortak özellikleri, ABD'nin İsrail'e tam destek vermesi ve Arap Devletleri'nin milli serveti olan petrolün büyük güçler tarafından kontrol edilmesinin engellenme çabalarıdır (Kocaoğlu,1996:54). Bu savaşların en

belirgin sonuçları ise, İsrail'in sürekli Arap topraklarını kendi ülkesine katmak istemesi şeklinde görülmüştür. 1973 tarihindeki Arap-İsrail Savaşı petrolün silah olarak kullanıldığı savaş olarak tarihe geçmiştir. OPEC üyesi ülkelerin ambargosu neticesinde petrol fiyatları yaklaşık %400 civarı artmış ve bunun karşılığında İsrail BM'in arabuluculuğunu kabul ederek geri adım atmak zorunda kalmıştır (Olçar,113).

### **2.1.3.2 İkinci Petrol Krizi (İran-İrak Savaşı)**

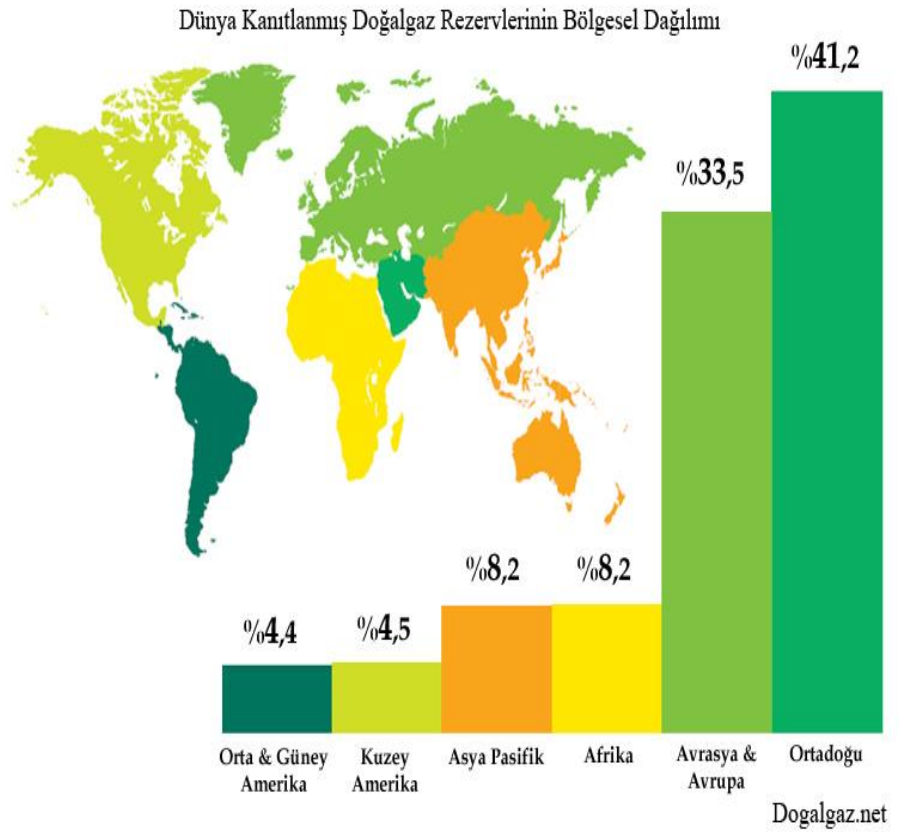
Görünürde sınır anlaşmazlığından kaynaklandığı ifade edilse de, enerji kaynağı bölgesi ülkelerin birbirleri ile savaşması ve petrole yön vermede hegemonya mücadelesi olarak tanımlanabilir (Kocaoğlu,1996:75). İslam devriminden sonra ortaya çıkan karışıklık esnasında Irak 1980 yılında İran'a saldırmıştır. Çıkan savaş petrol üretimini %10 düşürerek günlük bir milyon varile geriletmiş ve fiyatlar 14\$'dan 35\$'a yükselmiştir. Her iki ülke de petrole dayalı bir kalkınma modeli benimsemiş ve fiyat dalgalanmalarından oldukça etkilenmişlerdir. Irak, petrol ihracını genel olarak boru hatları ile yaparken, İran daha ziyade Basra Körfezi'nden tankerler vasıtasıyla yapmaktaydı. Dolayısıyla savaşın Irak açısından stratejik hedefleri İran'ın petrol tankerleri iken, İran da Irak'ın nakil tesislerini hedef almıştır(Arı,1992:149).

Savaş sonunda ise İran-İrak sınırı değişmemiştir fakat iki ülkenin birbirlerinin petrol tesislerine saldırılar düzenlemesi sonucu petrol üretimi düşmüş, petrol fiyatları artmıştır. Bu da petrole bağımlı olan ülkeleri ciddi derecede etkilemiştir. Arka arkaya yaşanan bu petrol krizleri sonucunda alternatif bir enerji kaynağı arayışı ortaya çıkmıştır.

### **2.1.4 1980 Doğal Gazın Isınma Ve Üretimde Kullanılmaya Başlanması**

Taşınması, işlenmesi ve stoklanması kolay olan doğalgazın yaygın kullanıma girişi 1790'da İngiltere'de olmuştur. Boru hattı taşımacılığının uygulanmaya konulmasıyla 1920'lerde artan doğalgaz kullanımı II. Dünya Savaşından sonra ve özellikle 1973 petrol krizinin ardından tüm dünya 'ya yayılmıştır. Enerji üretim sektöründe doğalgazın ilk kullanımı ise Amerika'da olmuştur. Doğalgaz 1950'li yıllarda dünya toplam enerji tüketiminin %10'undan daha az bir kısmını karşılar durumdaydı (Özer ve Öksüz,2004:4).

Günümüzde ise sanayi sektörünün giderek büyümesi, doğal gazın çevreci, güvenli, ekonomik oluşu nedeniyle önemi de giderek artmaktadır ve enerji üretiminin %24'ü doğal gazla karşılanmaktadır (Doğal gaz nedir, Anonim,2014). Şekil 2.3'te Dünya'daki kanıtlanmış doğalgaz rezervlerinin dağılımı görülmektedir. Buna göre Dünya doğalgaz rezervleri son 20 yılda %100 oranında artış göstermiştir. Doğalgazın petrole göre bir başka avantajlı yanı ise, rezervlerin dağılış biçimidir. Doğalgaz rezervleri dünya üzerinde daha geniş bir alana yayılmış ve şu andaki bilinen rezervlerin ömrünün 61 yıl olduğu saptanmıştır.



**Kaynakça:** <http://www.dogalgaz.net/21-yuzyilda-turkiye-ve-dogalgaz.html>

### Şekil 2. 3. :DÜNYA KANITLANMIŞ DOĞALGAZ REZERVLERİNİN BÖLGESEL DAĞILIMI

Sonuç olarak petrol ve doğal gaz gibi fosil yakıtlara olan talebin giderek artması yeni jeopolitik gelişmeler ve uluslararası düzeyde yeni grupların oluşmasına neden olmakla birlikte mevcut sorunların çözümünde de etkin bir konumdadır. Bu nedenle Kıbrıs'ta bulunan yeni enerji kaynakları da uluslararası sistemi etkilemektedir. Bu doğrultu da ikinci bölümün ikinci

kısmın da kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge kavramları ele alınacaktır.

## **İKİNCİ BÖLÜM**

### **İKİNCİ KISIM**

#### **2.2 KIBRIS VE ENERJİ**

Doğu Akdeniz’de ki enerji kaynakları ve politikalarının anlaşılabilmesi için öncelikle; kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge kavramlarının ne olduğu, hukuki dayanaklarının neler olduğu, ülkemizin Doğu Akdeniz’deki kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge konusundaki tavrı ve hukuki sürecinin neler olduğu ile ilgili kısımların ayrıntılı olarak ele alınması gerekmektedir. Çünkü Kıbrıs’ta var olduğu ispatlanan ya da muhtemel olan enerji kaynaklarının araştırılması ve dağılımında bu kavramlar etkilidir.

##### **2.2.1 Kıta Sahanlığı**

Doğu Akdeniz’de keşfedilen petrol ve doğalgaz rezervleri bölgenin stratejik önemini artırmıştır. Bu durum gerek bölge aktörlerinin, gerekse bölge dışı aktörlerin Doğu Akdeniz’in taşıdığı potansiyelden faydalanmak için bölgeye yoğun ilgi göstermesine neden olmuştur.

Gelişen teknoloji ve artan ihtiyaçlar, devletlerin zaman içerisinde denizlerden ve deniz kaynaklarından daha fazla yararlanma arzusunun ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda 20. yüzyıla kadar denizlerde kara suları ve açık deniz uygulaması söz konusu iken, 20. yüzyılla birlikte iç sular, kara suları, bitişik bölge, kıta sahanlığı, münhasır ekonomik bölge ve açık deniz kavramları uluslararası deniz hukukunda yerini almış ve devletler tarafından uygulanmaya başlanmıştır(Bozkurt,2006:50-51).

Kıta sahanlığı, kıyı devletinin kara ülkesinin denizin altında süren doğal uzantısına verilen addır. Kıta sahanlığı kavramının uygulanan hukuk kuralı olarak ortaya çıkması 1945 tarihinde ABD Başkanı Truman'ın bir bildirisini ile olmuştur. Truman bildirisinin\*\*\*\*\* sözünü ettiği temel sorunlardan olan bir kıyı devletinin kıta sahanlığı alanının nereye kadar uzanacağı konusundaki açıklama ise, bu bildiriye ilişkin olarak ABD hükümetince yapılan basın bildirgesinde yer almıştır. Bu bildiriye göre, kıta sahanlığı, deniz yatağının 100 kulaç(200 m.) derinliğine kadar olan bölgeyi kapsamaktadır (Pazarıcı,2011:282).



**Kaynakça:** <http://tam-ders.blogcu.com/izohipsler-ve-ozellikleri/6553960>

#### Şekil 2. 4: KITA SAHANLIĞI ÖLÇÜMÜ

Şekil 2.4'de de görüldüğü gibi 200 metre ölçümü bu şekilde gerçekleştirilmektedir. Kıta sahanlığıyla ilgili ikinci aşama, 1958 Cenevre Deniz Hukuk Konferansı ile varılan aşama olmuştur. Bu konferans çerçevesinde yapılan antlaşmalardan biri de Kıta Sahanlığı Sözleşmesidir.

---

\*\*\*\*\***Truman Bildirisi:** 1945'lerde kıydan uzak kaynakların farkına büyük ölçüde varılması sonucu, ABD, iki başkanlık bildirisini ile, daha önceden açık deniz alanı olarak kabul edilen bir bölgede iddialarda bulunuyordu. 1945 öncesinde, denizlerin bölünüşü bilindiği gibi karasuları ve açık deniz şeklindeydi, ayrıca bitişik bölge kuramı da milletlerarası hukuka yerleşmeye başlamıştı. ABD bu dönemde 3 mil karasuları genişliğinin önemli taraftarlarındandı. Truman'ın yayınladığı bildirisini, Kıta Sahanlığı, deniz yatağı ve toprak altının doğal kaynakları üzerinde yetki ve kontrol iddiasında bulunuyordu(Bozkurt,2006:58).



Bu sözleşme ile kıta sahanlığı konusunda açıklığa kavuşturulan sorunlar arasında adaların ilke olarak kıta sahanlığına sahip olduğunun belirtilmesini sayabiliriz. Ancak, 1958 Cenevre Sözleşmesi'nin kıta sahanlığı kavramı konusunda en belirgin katkısı bu alanın dış sınırı ile ilgilidir. Sözleşmeye göre, bir kıyı devletinin kıta sahanlığının dış sınırı birbirinden farklı iki ayrı ölçüte göre saptanabilecektir. Bunlar:

1. 200 metre derinlik
2. 200 metre derinlikten sonra, eğer işletilebilirse, işletilebilme(Pazarıcı,2011:282-283).

Kısacası gerek 1958 Cenevre sözleşmesi, gerek BMDHS kıta sahanlığı üzerinde kıyı devletinin egemen haklara sahip olduğunu bildirmektedir. Bu egemen hakların özelliklerine gelince ise, en başta, söz konusu hakların kıyı devletinin doğal olarak sahip olduğu hakları oluşturdukları görülmektedir. Kıyı devletinin kıta sahanlığı üzerindeki haklarının ikinci özelliği de, bu hakların münhasır olarak bu kıyı devlete ait olmasıdır. Üçüncü olarak ise, kıyı devletinin kıta sahanlığı üzerindeki bu hakları, yalnızca doğal kaynaklardan yararlanılması amacına yöneliktir. Kıyı devletinin üzerinde hakkı olduğu doğal kaynakların niteliklerine gelince bunlar:

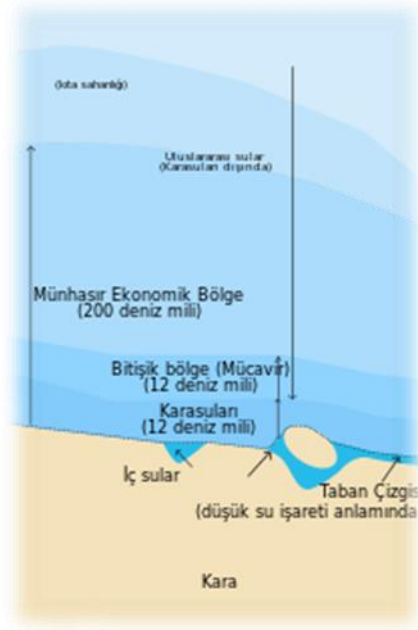
1. Madenler ve öteki cansız kaynaklar
2. Deniz yatağı ve toprak altı ile sürekli fiziksel dokunma durumunda bulunan canlılar

şeklinde iki tür kaynağı kapsamaktadır. Ayrıca; kıta sahanlığının sınırlandırılması kıyıdaş devletlerce anlaşma yoluyla, uluslararası hukuka uygun olarak, hakça bir sonuca varılacak biçimde gerçekleştirilmek zorundadır(Pazarıcı,2011:285).

### **2.2.2 Münhasır Ekonomik Bölge**

1945'ten sonra bazı Latin Amerika ülkelerinin denizlerden daha fazla yararlanma isteği ile gündeme gelmeye başlayan münhasır ekonomik bölge 1982 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi(BMDHS) ile kurallara bağlanarak resmîyet kazanmıştır. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinin(BMDHS) verdiği tanıma göre

Münhasır Ekonomik Bölge: Karasularının ölçülmeye başlandığı esas hat itibariyle 200 deniz milinin ötesine uzanmayan ve kıyı devletine, deniz yatağı üzerindeki sularda, deniz yataklarında ve bunların toprak altındaki alanlarında birtakım hak ve yetkiler tanıyan deniz alanına denilmektedir(Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi,2014). Şekil 2.5’de münhasır ekonomik bölge olarak adlandırılan 200 deniz mili gösterilmektedir.



**Kaynakça:** <http://enerjiler.webbly.com/deniz-hukuku.html>

### Şekil 2. 5: MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE

Kıyı devleti münhasır ekonomik bölgesi üzerinde iki ana grupta toplayacağımız ekonomik nitelikli haklara sahiptir. Bu haklardan birinci grubu,200 mile kadar varan gerek deniz yatağında ve toprak altında, gerekse su alanında kıyı devletinin doğal kaynaklar üzerinde münhasır olarak sahip olduğu haklara ilişkindir. Doğal kaynaklar üzerindeki hakları; canlı, madenler ve cansız öteki kaynaklardan oluşmaktadır. Doğal kaynaklar üzerinde sahip olduğu haklar, kıta sahanlığı üzerinde sahip olunan haklar ile bunlara ek su tabakasında sahip olunan ekonomik hakları da içermektedir. Doğal kaynaklar üzerinde sahip olunan bu haklar kıyı devletine bunları arama, işletme, koruma ve düzenleme yetkileri sağlamaktadır. İkinci grup ekonomik nitelikli hakları ise, bu deniz alanının işletilmesi ile ilgili öteki hakları içermektedir(Pazarcı,2011:287).

Bu hakların yanında kıyı devleti yapay adaları da bu bölgede inşa edebilmektedir. Ancak bu hak ve yetkilere rağmen bu bölge açık deniz gibi değerlendirilmekte diğer devlet gemileri bu alanda seyredebilmekte, uçak uçurabilmekte ve denizaltı kablo, boru hatları döşeyebilmektedir. Diğer devletlerin, kıyı devletlerinin de kendi yetkilerini kullanabilmesinde aynı hassasiyeti göstermesi gerekmektedir. Aynı zamanda coğrafi açıdan elverişsiz olan devletlerde, hakkaniyet çerçevesinde eğer doğal kaynaklarda yeterli hacim olursa bu kaynaklardan yararlanabilme hakkına sahiptir( Çakmak,2014:171).

BMDHS'ne göre komşu devletlerarasında münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılması konusunda kıta sahanlığı sınırlandırılması için kabul edilen hükmün aynısını kabul etmektedir. Buna göre, münhasır ekonomik bölge sınırlandırılmasında da temel ilke, bunun anlaşma yoluyla ve uluslararası hukuka uygun olarak hakça bir sonuca varılacak biçimde gerçekleştirilmesi olmaktadır. Bu çerçevede, sınırlandırma ya antlaşma yoluyla ya da antlaşma dışı yöntemlerle, fakat her haliyle hakça ilkelere uygun olarak gerçekleştirilmek zorundadır( Pazarcı,2011:288).

Kısacası, MEB kavramının ortaya çıkışı uluslararası deniz hukuku bakımından çok önemli bir gelişmedir. Devletlerin büyük oranda artan egemenlik iddialarını bir ölçüde durdurabilecek bir kurum ortaya çıkmıştır. Denizcilik açısından gelişmiş devletlerle, denizcilik açısından gelişmemiş devletlerarasında bir denge kurulması MEB ile mümkün olmuştur.

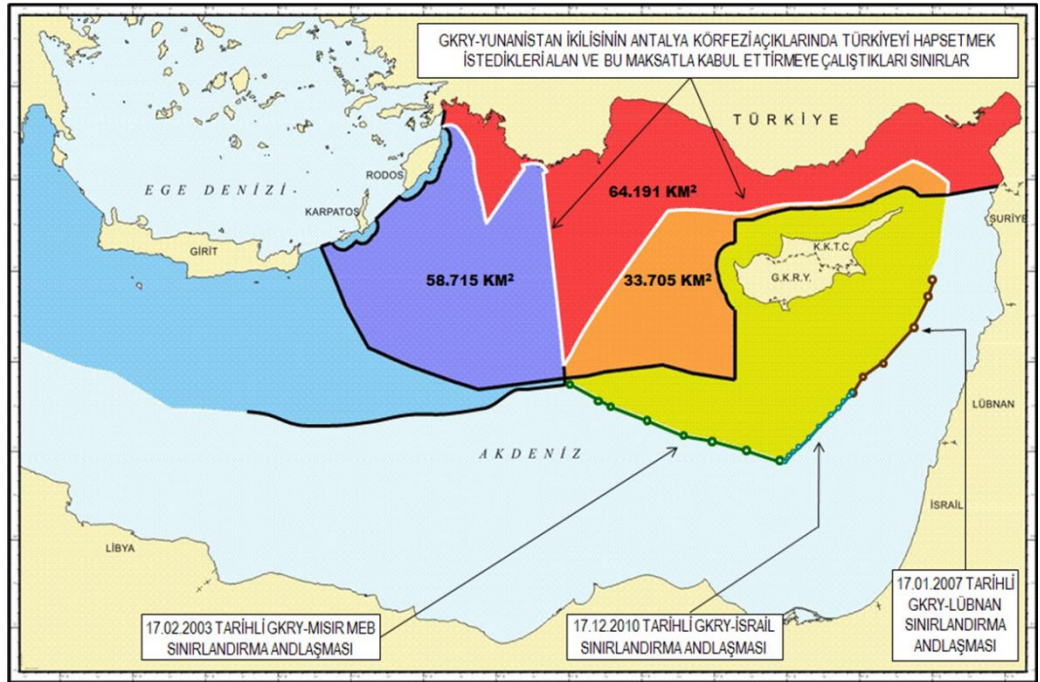
### **2.2.3 Kıbrıs'a Kıyası Olan Ülkeler Ve Münhasır Ekonomik Bölge Sınırları**

Doğu Akdeniz'de son dönemde yapılan enerji kaynakları keşifleri, bölgenin jeopolitiğinde önemli değişikliklere neden olmuştur. Levant Havzası olarak da adlandırılan bu bölgedeki yeni durum, kıyıdaş Türkiye, Yunanistan, Mısır, İsrail, Suriye, Lübnan ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasındaki rekabeti artırmıştır. Enerji arzının ve yeni keşfedilen kaynakların ulusal ekonomiye entegrasyonunun güvenliğini sağlamak, kıyıdaş ülkelerin öncelikli ulusal güvenlik hedeflerinden biri haline gelmiştir. Söz konusu keşifler, bölge ülkelerinin ekonomik ilgi ve menfaat alanlarının belirlenmesi ve korunması amacıyla yürüttükleri politikaların öznesi olmuştur. Nitekim bölge, kıyıdaş

ülkelerin MEB belirleme, koruma ve ikili işbirlikleri ile çıkarlarını güvence altına alma çabalarına sahne olan bir sıcak bölge (Hot Spot) haline gelmiştir(Mevlütöğlü,2014:11-12).

### 2.2.3.1 Güney Kıbrıs Rum Yönetimi(GKRY)

Rum yönetiminin asıl amacı; komşu ülkeler ile MEB anlaşması yaparak, Türkiye'yi hem Doğu Akdeniz'den koparmak hem de Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki komşu ülkeleri ile sorun yaşamasına neden olacak bir ortam yaratmaktır. Bu amaç doğrultusunda 2004'te çıkardığı bir yasa ile 24 mil genişliğinde bitişik bölge ve 200 mil genişliğinde MEB ilan etmiştir. KKTC ve Türkiye ile anlaşma yoluna başvurmamış ve tek taraflı hareket etmiştir.2007'de Kıbrıs adası'nın güneyinde on üç adet hidrokarbon arama ruhsat sahası ilan etmiştir(Bilgesam,2015). Şekil 2.6'da da görüleceği gibi GKRY, Mısır ile 2003'te, Lübnan ile 2007'de ve İsrail ile de 2010 tarihinde ortay hat prensibini temel alarak anlaşma yapmıştır.



**Kaynakça:** Bilgesam.com

**Şekil 2. 6 :** GKRY VE KOMŞU ÜLKELERLE YAPTIĞI ANLAŞMALAR

### 2.2.3.2 Yunanistan

Yunanistan; Girit, Kaşot, Kerpe, Rodos ve Meis adaları hattını ilgili kıyı kabul ederek ortay hat prensibine uygun bir MEB sınırlandırma anlaşması yapmak için Mısır ve Libya ile temasa geçmiştir. Türkiye ile arasındaki kıta sahanlığının Meis adası da dâhil olmak üzere en yakın Yunan adaları ile Anadolu arasından geçen ortay hatta dayandırılması gerektiğini savunmaktadır(Bilgesam,2015). Şekil 2.7 de görüleceği gibi Yunanistan'ın hak iddia ettiği kısmın Türkiye tarafından kabul edilmesi mümkün görülmemektedir. Bu nedenle Yunanistan ve GKRY'nin ileri sürüp, gerçekleşmesinde ısrarcı davrandığı görüşlerin kabul edilmesi zordur. Yunanistan ile Türkiye arasındaki sınırlandırma sorunu uluslararası hukukun öngördüğü hakkaniyet prensibine uygun bir yöntemle çözülmelidir.

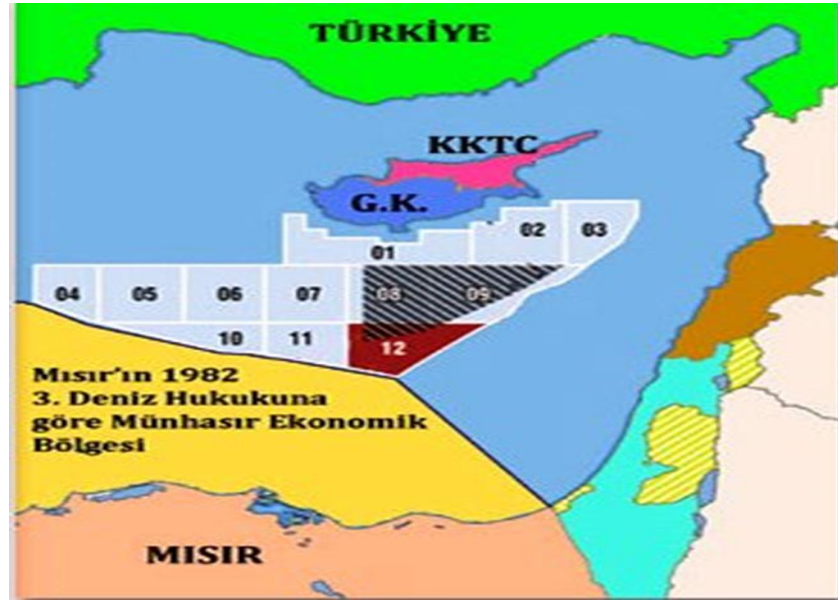


Kaynakça: Bilgesam.com

Şekil 2. 7: DOĞU AKDENİZ'DE DENİZ YETKİ ALANI SINIRLANDIRMA SORUNLARI

### 2.2.3.3 Mısır

1958'deki ilk deniz hukuku konferansı'ndan bu yana 12 mil genişliğinde karasuları kuralını uygulamaktadır. BMDHS'ni 1983'te onaylamış ve sözleşmeden doğan MEB haklarını kullanacağını ve sorumluluklarını yerine getireceğini bildirmiştir. Ayrıca Mısır, Türkiye'nin karşı çıkmasına rağmen GKRY ile 2003 yılında MEB sınırlandırma anlaşması imzalamıştır. Dönemin GKRY Ticaret Sanayi ve Turizm Bakanı Rolandis daha sonra GKRY-Mısır MEB sınırlandırma antlaşmasının imzalandığını ilan etmek için yaptığı bir açıklamada; GKRY-Mısır antlaşmasının bu alanda yapılan ilk antlaşma olduğunu, iki ülke arasında sınır olarak ortay hattın belirlenmesinin GKRY için çok önemli olduğunu, bu antlaşma ile GKRY'nin bugün sahip olduğu deniz alanının dört katı fazlası bir alanda egemenlik haklarına sahip olacağını ifade etmiştir. Mısır'ın GKRY ile yaptığı MEB sınırlandırma antlaşmasında ortay hattı esas alması nedeniyle gerçekten de önemli kayıplara uğradığı görülmektedir(Başeren,2010:18). Şekil 2.8 de Mısır'a ait MEB sınırı görülmektedir.



**Kaynakça:** <http://www.acikgazete.com/editorden/2013/03/11/atun-misir-hakli.htm?aid=50574>

**Şekil 2. 8:** MISIR'IN MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE SINIRI

#### **2.2.3.4 Lübnan**

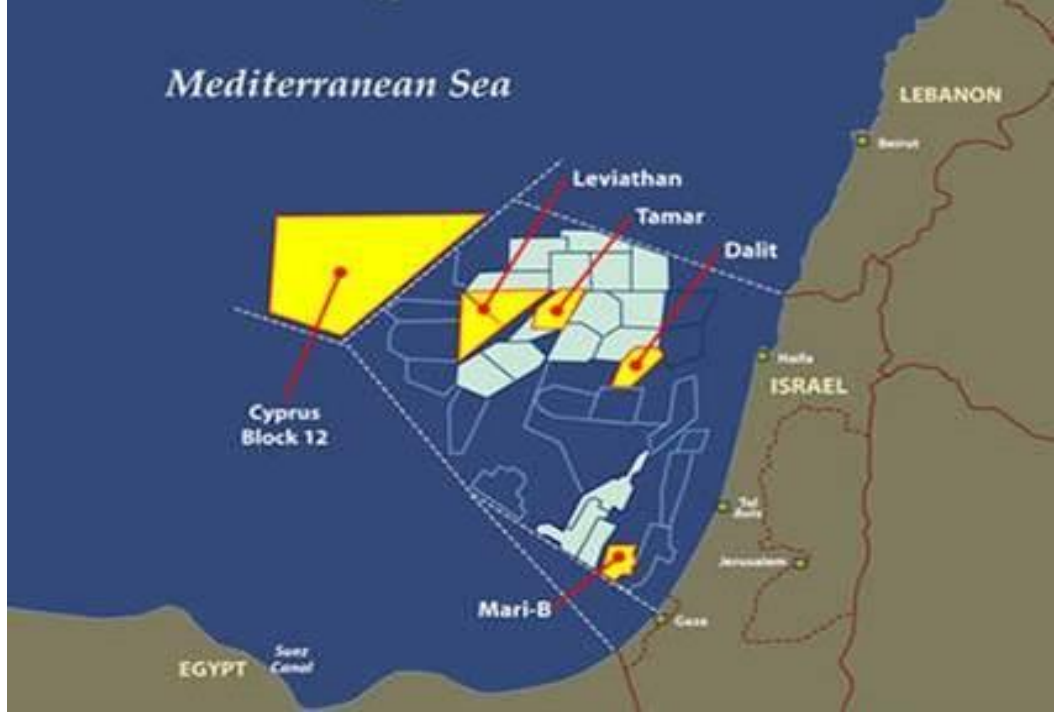
Doğu Akdeniz'de hidrokarbon yatakları arama ve MEB ilan etme girişimlerinde bulunmuştur. GKRY'nin Lübnan ile deniz yetki alanlarını sınırlandırma antlaşması imzalamaya çalışmalarına ilişkin Türkiye'nin olumsuz yaklaşımı, dönemin Lübnan Başbakanı ve Dışişleri Bakanına iletilmiştir. Anılan girişimlere rağmen Rum ve Lübnan basınında 15-17 Ocak 2007 tarihleri arasında GKRY'nin Lübnan ile yürütmekte olduğu MEB sınırlandırma antlaşması müzakerelerinin imza aşamasına geldiğine ilişkin haberler yer almıştır. Bu gelişme üzerine Dışişleri Bakanlığı yetkilileri tarafından Ankara'da Lübnan Büyükelçisi ve Beyrut'ta Lübnan Dışişleri Bakanlığı nezdinde yeniden girişimlerde bulunulmuştur. Ancak yapılan görüşmeler sonrasında Beyrut'ta bir antlaşma imzalandığı öğrenilmiş (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2007)ve GKRY ile Lübnan arasında MEB sınırlandırma antlaşmasının 17 Ocak 2007 tarihinde imzalandığını duyurulmuştur. GKRY ile Lübnan arasındaki MEB sınırlandırması antlaşması'na göre, her noktası tarafların esas hatları üzerindeki en yakın noktalardan eşit uzaklıkta olan ortay hat esas alınarak çizilmiştir (Başeren,2010:23).

GKRY-Lübnan MEB Sınırlandırması Antlaşması'nın imzalanmasından sonra Türk Dışişleri Bakanlığı tarafından Lübnan'ın Ankara Büyükelçiliğine verilen bir nota ile bu antlaşmanın Türkiye ve KKTC'nin Kıbrıs adasının etrafındaki deniz alanlarında mevcut hak ve menfaatlerini dikkate almadığı, GKRY'nin tek başına bütün adayı temsil etme yetkisinin bulunmadığı bildirilmiş, her hâl ve kârda böyle bir antlaşmanın yürürlüğe konulmaması talep edilmiştir. Lübnan'ın söz konusu sınırlandırma antlaşmasını onaylamamasında Türkiye'nin bu notasının etkili olduğu görülmüştür(Bilgesam,Anonim,2015).

#### **2.2.3.5 İsrail**

İsrail Doğu Akdeniz'de 128 mil uzunluğunda bir kıyı şeridinde sahiptir(Yıldız,2009:56). GKRY ve İsrail 17 Aralık 2010 tarihinde deniz alanlarını sınırlandıran bir anlaşma imzalamıştır. Bu anlaşma sonunda bugüne kadar önemli bir hidrokarbon potansiyeli olmadığı düşünülen İsrail, Doğu Akdeniz derin deniz alanında yaptığı doğal gaz keşifleriyle geçmiş

istatistiklerini değiştirmeye başlamıştır(Sünnetçioğlu,2011:167). şekil 2.9 da görüldüğü gibi İsrail Doğu Akdeniz’de bulunan enerji kaynakları ile ilgili ciddi bir araştırma yürütmektedir.



**Kaynakça:** Bilgesam.com

**şekil 2. 9:** İsrail’in MEB Alanı ve Keşfedilen Hidrokarbon Yatakları

### 2.2.3.6 Suriye

Deniz kullanım alanlarını 2003’te kabul ettiği “Suriye Karasularında Ulusal Egemenliğin Belirlenmesi” yasasıyla düzenlemiştir. GKRY ile MEB ve kıta sahanlığı sınırlandırma görüşmeleri yapmıştır. Suriye Doğal Kaynaklar ve Petrol Bakanı ile GKRY Ticaret Bakanı arasında yapılan görüşmelerden sonra 2001 yılı sonunda Suriye ile GKRY’nin kıta sahanlığı ve MEB’in sınırlandırılmasına ilişkin antlaşmayı imzalamayı umut ettikleri açıklanmıştır (Doğu Akdeniz’de Enerji Keşifleri ve Türkiye, 2013:41). Anılan antlaşmanın imzalanması bugüne kadar gerçekteşmemiştir. Son dönemdeki gelişmeler üzerine Türkiye ile yakınılaşan Suriye’nin kısa dönemde GKRY ile böyle bir antlaşma imzalamaktan kaçınacağı düşünölmektedir. Ayrıca Suriye’de devam etmekte olan krizde Doğu Akdeniz’deki son gelişmeleri olumsuz yönde etkilemektedir (Bilgesam,Anonim,2015).



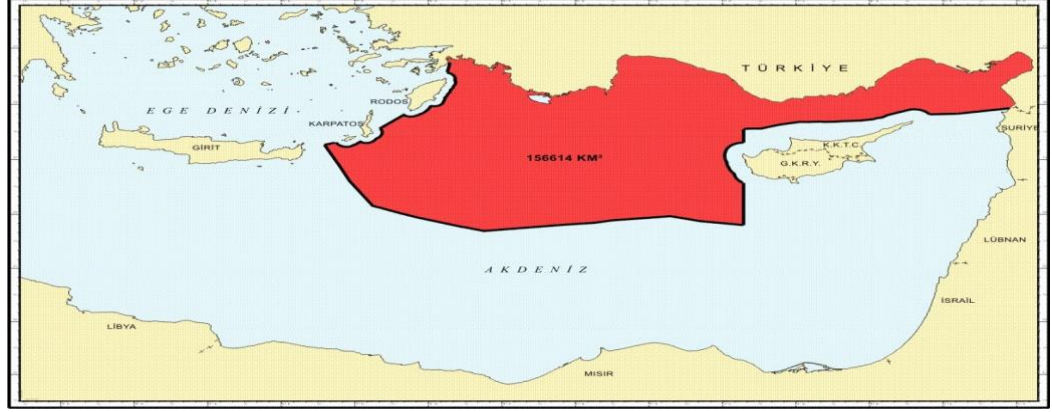
### **2.2.3.7 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti**

KKTC'nin kara suları genişliği 12 mil'dir (Resmî Gazete, 24 Haziran 2002). Ayrıca, kara sularının ötesinde kıta kenarının veya Kıbrıs adasının doğal uzantısının dış sınırına kadar uzanan, kıta kenarının, Kıbrıs adasının doğal uzantısının dış sınırının 200 mile kadar uzanmadığı yerlerde kara sularının ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren su altı alanlarını, deniz yatağı ve toprak altlarını kıta sahanlığı olarak kabul eden bir Deniz Yetki Alanları Yasası bulunmaktadır (KKTC Resmî Gazete, 2005 ).

Ayrıca yine 2005 yılında çıkarılan deniz yetki alanları yasası da bulunmaktadır. Bu yasaya göre, karasularının iç sınırlarının belirlenmesinde, KKTC Karasuları Yasası hükümlerine uygun olarak, normal yani esas hatlar kullanılır. Bakanlar Kurulunun önerisi üzerine Meclisin alacağı karar ile esas hatlardan itibaren 24 deniz milini geçmeyecek ve sınırları KKTC'ye karşılıklı veya yan yana kıyısı bulunan ülkelerle antlaşma ile belirlenecek şekilde bitişik bölge ilan edilebilir (Başeren, 2010: 59).

### **2.2.3.8 Türkiye**

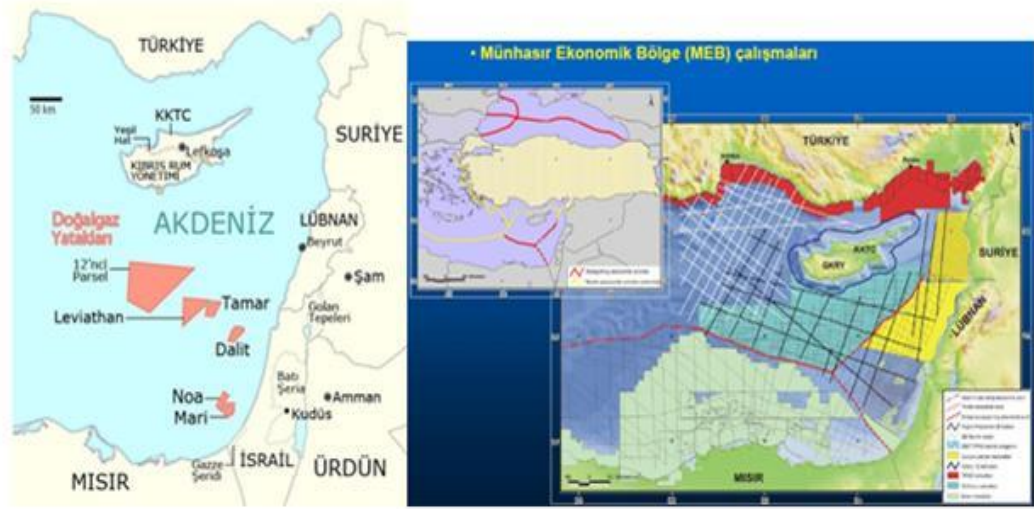
2011'de KKTC ile imzaladığı kıta sahanlığı anlaşması hariç herhangi bir kıta sahanlığı veya MEB anlaşması imzalamamıştır. Yunanistan ve GKRY'nin MEB konusunda aktif olmasına rağmen Türkiye bu konuda yeterince iyi bir pozisyon alamamaktadır. Türkiye sadece sınırlandırmalarla ilgili konularda tüm tarafların katılımıyla, uluslararası hukukun hakkaniyet prensibine uygun anlaşmalarla sınırların belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Türkiye, Kıbrıs Adası'nda Türk ve Yunan toplumlarını birlikte bir bütün olarak temsil eden hukuki veya fiili tek bir otoritenin olmadığı düşüncesindedir ve bu nedenle Doğu Akdeniz'deki haklarını korumaya yönelik politikalar izlemektedir (Başeren, 2010: 32).



**Kaynakça:**Bilgesam.com

**Şekil 2. 10:**TÜRKİYE’NİN DOĞU AKDENİZ’DE İDDİA ETMİŞ OLDUĞU MEB SINIRI

Bu çerçevede Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de uluslararası hukuktan kaynaklanarak iddia etmiş olduğu MEB sınırlandırması Şekil 2.10 da görüldüğü gibi’dir. Yine aynı şekilde Türkiye’nin iddia ettiği MEB sınırının yeni bulunan doğal kaynaklara yakınlığını da Şekil 2.11 ‘de görülmektedir.



**Kaynakça:** <http://www.hurriyet.com.tr/planet/19192114.asp>

**Şekil 2. 11:** TÜRKİYE’NİN MEB ÇALIŞMALARI

Sonuç olarak; uluslararası hukuka göre, kıta sahanlığı, MEB sınırlandırması hakkaniyet ilkelerine uygun olarak yapılmalıdır. Bu çerçevede Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de doğu batı istikametinde uzanan hâkim kıyılarınin açık denize azami erişiminin engellenmemesi gerektiğinden, Kıbrıs adasının kısa batı sahillerine kara suları dışında kıta sahanlığı MEB verilmemelidir. Türkiye ile GKRY arasında kıta sahanlığı sınırı 32° 16' 18" meridyeni ve GKRY kara sularının dış sınırını takip etmelidir. Buna karşılık, Akdeniz'e hâkim olan Mısır kıyıları ile Türkiye'nin kıyıları arasındaki ortay hat iki ülke arasındaki kıta sahanlığı, MEB sınırını oluşturmalıdır. Bu sınır 36° 12' 18" meridyeninden başlamalı Datça Deveboynu Burnu'nun en batı noktasından geçen boylama kadar uzanmalı, Türkiye'nin bölgedeki kıta sahanlığı olarak Ege Denizi'nde çizilecek Türk-Yunan kıta sahanlığı sınırının güney ucuyla birleştirilmelidir (Başeren,2010:46).

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 3 KIBRIS'TA BULUNAN ENERJİ KAYNAKLARI VE SORUNUN ÇÖZÜMÜNE ETKİSİ

Rusya, 1960'lı yıllardan itibaren Kıbrıs off-shore\*\*\*\*\* ekonomik bölgesinin petrol potansiyelini ciddi bir şekilde araştırmıştır. Güney Kıbrıs bölgesinde Akademik Arhangelskiy ve Akademik Strahov gibi Sovyet ilmi araştırma gemileri yıllarca çalışmalar yapmıştır. Bunun yanında İtalya, İngiltere, ABD şirketleri de bu bölgede hidrokarbon kaynakları araştırması yapmıştır. O zamanlar, Kıbrıslı yetkililer bu araştırma ekiplerinin hazırladıkları rapor ve incelemelere pek ilgi göstermemişlerdir(Güney Kıbrıs'ta Yeni Gaz Kaynaklarının Bulunmasıyla İlgili Rusya'nın Siyasi Tutumu, Anonim, b.t.).



**Kaynakça:** <http://ekoavrasya.net/duyuru.aspx?did=52&Pid=10&Lang=TR>

**Şekil 3. 1:** KIBRIS'TA PETROL/GAZ ARAMA ÇALIŞMALARI

---

\*\*\*\*\***Off-shore:** Kıyı bankacılığı; ülke dışından sağlanan fonların ülke dışında veya koşullara göre ülke içinde kullanılması, uluslararası devletsiz paraların fon fazlası bulunan merkezlerden fon açığı bulunan merkezlere transfer edilmesi gibi finansal hizmetler yürüten genellikle serbest bölgelerde kurulan merkezlerde faaliyet gösteren ve ülke içindeki bankacılık sisteminin tabi olduğu yasal düzenlemelerin kapsamı dışında tutularak, getirilen mali ve hukuksal avantajlar sayesinde cazip çalışma koşullarının sağlandığı bankacılık türüdür (Acar,2012).

İlgi göstermeme nedenlerini düşünecek olursak; ilk önce Türkiye'nin araştırmaların yapıldığı bölgedeki tehdit edici askeri manevraları potansiyel işleticileri ürkütmüştür. Çünkü uluslararası şirketler siyasi gerginliklerin oluşabileceği yere yatırım yapmak istemez. İkinci faktör de siyasi oyuncuların bölgede büyük miktarda gaz yataklarının bulunabileceğine inanmaması ve sürüm piyasasının yokluğudur. Diğer yandan petrol araştırmalarının yapılmasının otelcilik ve turizm sahalarına ciddi olumsuz etkilerinin olacak olmasıdır. Rusça kaynaklara göre ise Türkiye, gaz yataklarının bulunmasının ardından bölgedeki durumun değişeceğini bildiğinden çok rahatsızdır. Aynı kaynaklara göre Türkiye, Yunanistan'la Kıbrıs meselesi sebebiyle devamlı çatışma durumunda olduğu için deniz boşluğu taksim bölgelerinin belirlendiği 1982 yılında imzalanan BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ni kabul etmemektedirler ve Doğu Akdeniz deniz sınırları ile ilgili imzalanmış resmi anlaşmaları tanımamaktadırlar(Mominklov,2012).

Daha sonra ise 1970'li yıllarda yapılan incelemelere göre Kıbrıs zemininin derinliklerinden alınan topraklarda olgun hidrokarbon yatakları, yani petrol ve doğalgaz belirtileri tespit edilmiştir. Gaz yataklarının bulunması ile Kıbrıs meselesi daha da siyasileşecektir. Çünkü Kıbrıs artık Avrupa enerji haritasında yer alacaktır. Uzmanlara göre yeni kaynakların işlenmesiyle Kıbrıs kendi enerji sorununu çözmekle kalmayıp bir doğal gaz ihracatçısı konumuna gelecektir.

### **3.1 Kıbrıs'ta Var olan Enerji Kaynakları**

2000'li yıllara kadar Doğu Akdeniz'de yapılması düşünölen hidrokarbon araştırmaları, kaynakların oldukça derin olan ve bazı noktalarda 2 kilometreyi aşan Akdeniz'in dibinde yapılacak olması nedeniyle pek rağbet görmemişti. Ancak derin denizlerde de aramaları kolaylaştıran, gelişen teknoloji ve doğalgazın uluslararası piyasalarda yüksek fiyatlandırılması politikası nedeniyle 2000'lerin başında Doğu Akdeniz'deki çalışmalara ağırlık verilmiştir (Örmeci,b.t:379).

2003 yılında ilk kez Shell'in Mısır'ın Nil Deltası'nda yaptığı keşiflerle bölgedeki hidrokarbon yataklarının zenginliği gün yüzüne çıkmış oldu. Mısır'ı takiben 2009 yılında İsrail'de Amerikan şirketi Noble Enerji ve İsraili Delek

ortaklığında Tamar, 2011 yılında da Güney Kıbrıs açıklarında ki Afrodit doğal gaz yatakları keşfedildi. Bu keşifler sonucunda Rum yönetimi, Doğu Akdeniz'i kendince parsellere ayırarak, uluslararası ihaleye çıktı(Gürel 2013 aktaran Örmeci,b.t:319).Şekil 3.2'de de görüleceği gibi Rum yönetimi bölgeyi 12 ayrı parsel ayırmıştır.



**Kaynakça:** [http://haberkibris.com/b250dfd4-2011\\_12\\_23.html](http://haberkibris.com/b250dfd4-2011_12_23.html)

### Şekil 3. 2:KIBRIS'IN PARSELLERE AYRIMI

Bunun sonucunda Rum yönetimi, "Afrodit" adı verilen 12 parselde petrol ve doğal gaz arama ruhsatını, Amerikan menşeli Noble Enerji şirketine vermiştir. Geçtiğimiz aylarda, petrol ve doğal gaz aranmasına, sözde "bağımsızlık günü" olan 1 Ekim'de başlanacağını duyuran Rum yönetimi, bu kararını öne alarak, sondaja 18 Eylül Pazar akşamı başlanmıştır. Noble Enerji şirketinin üst düzey bir yetkilisine göre, Kıbrıs Rum kesimin tek yanlı parsellediği "12. ve 3. Parsel 'deki yataklar çok büyük ve bu iki Kıbrıs parselinde bulunan yataklar Avrupa'nın önümüzdeki 100 yıllık enerji ihtiyacını karşılayabilecek ölçüde''dir demiştir. (Sabah Gazetesi,2011)

2011 Aralık sonunda Noble Enerji, Afrodit olarak isimlendirilen 12. Parsel'de 5 ila 8 trilyon ayak küp\*\*\*\*\* arasında doğal gaz keşfedildiğini duyurmuştur. Bu da 141 ila 226 trilyon metre küpe tekabül etmektedir.

---

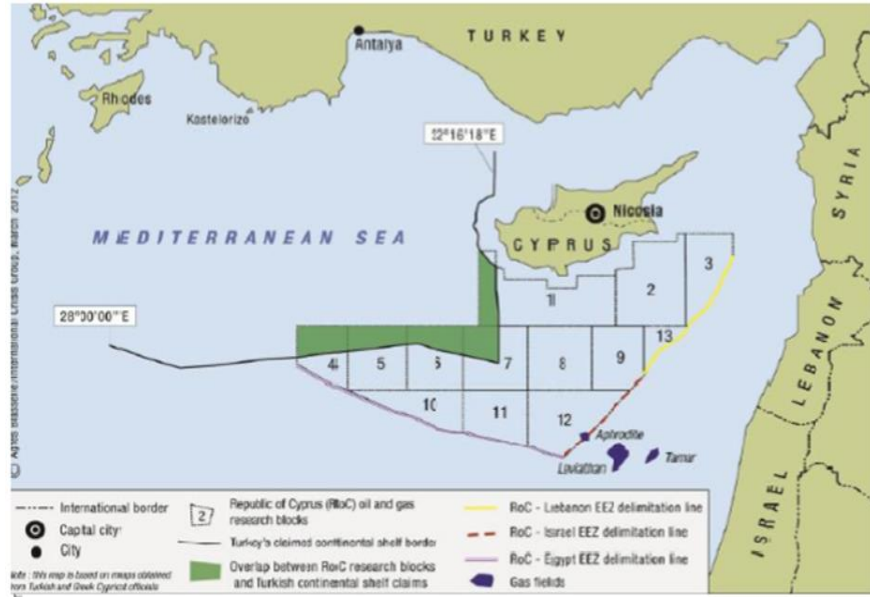
\*\*\*\*\***Ayak küp:** Hacim ölçülerinde kullanılan birimdir. İngilizce kullanımı cubic foot'dur ve 1 ayak küp = 28.3168466 litreye denk düşmektedir(<http://www.metric-conversions.org/volume/cubic-feet-conversion.htm>).

Kıbrıs'ın şimdiki enerji talebinin yılda 1 milyar metre küpten az olduğu göz önüne alındığında, Afrodit'teki keşif Kıbrıs'a 100 yıl boyunca güç vermeye yetecek miktardadır(Lakes,2012:1).Kıbrıs yönetimi, Afrodit'teki keşiften sonra maden arama çalışmalarını hızlandırmış olup bu bağlamda Fransız Total şirketi ile İtalyan ENİ şirketi ve Güney Kore şirketi Kogas ortaklığındaki konsorsiyuma\*\*\*\*\* yeni sondaj çalışmaları yapma hakkı vermiştir(Doğu Akdeniz'de Stratejik Ortaklık,2014). İsrail karasularında ise hızlı çalışmalar devam etmekle birlikte son iki yıl içerisinde Noble Energy İsrail açıklarında bazı önemli keşiflerde bulundu ve birkaç keşif daha yapabilecek gibi görünüyor. Noble, 2009 yılında gaz rezervlerinin şimdi 9.1 milyar ayak küpten fazla olduğu tahmin edilen Tamar gaz alanını ve bir yıl kadar önce ise şimdiki tahminlere göre yaklaşık 20 milyar ayak küp rezerve sahip olduğu düşünülen Leviathan alanını keşfetti.

Bu rezervler şimdi sırasıyla 257 milyar metre küp ve 566 milyar metre küpe denk geliyor. İsrail'in hâlihazırda gaza olan talebi ise yılda 5 milyar metre küp civarındadır. Tamar'dan İsrail içinde kullanılmak üzere akış sağlanmaya başlanması ve doğal gazın yaygın olarak kullanılmasıyla bu rakamın gelecekte, kısa sürede yılda 15 milyar metre küpe çıkması beklenmektedir(Lakes,2012:1). Şekil 3.3 'de Rum yönetiminin keşfetmiş olduğu Afrodit ve Leviathan bölgelerinin sınırları görülmektedir. Kıbrıs yönetimi tarafından hızla başlatılan sondaj çalışmalarından sonra Türkiye de devreye girmiş olup BM 66. Genel Kurulu çerçevesinde görüşmelerde bulunmak ve temaslar gerçekleştirmek üzere New York'ta bulunan dönemin KKTC Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu ile dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan arasında 21 Eylül 2011'de KKTC ile Türkiye arasında Kıta Sahaneliğini Sınırlandırma Anlaşması'na imza konulmuştur (Kıbrıs Rum Kesimi sondaja başladı, Erdoğan: "Biz de başlıyoruz",2011).

---

\*\*\*\*\***Konsorsiyuma:** iki veya daha çok gerçek ya da tüzel kişiden her birinin belli bir işi yapmak maksadı ile ortaklaşa taahhüt etmiş oldukları işin bir bölümünün yerine getirilmesinin sorumluluğunu diğerlerinden bağımsız olarak yüklenmek suretiyle katkılarını birleştirmeleridir(Gülören,Ünal,2007:1164).

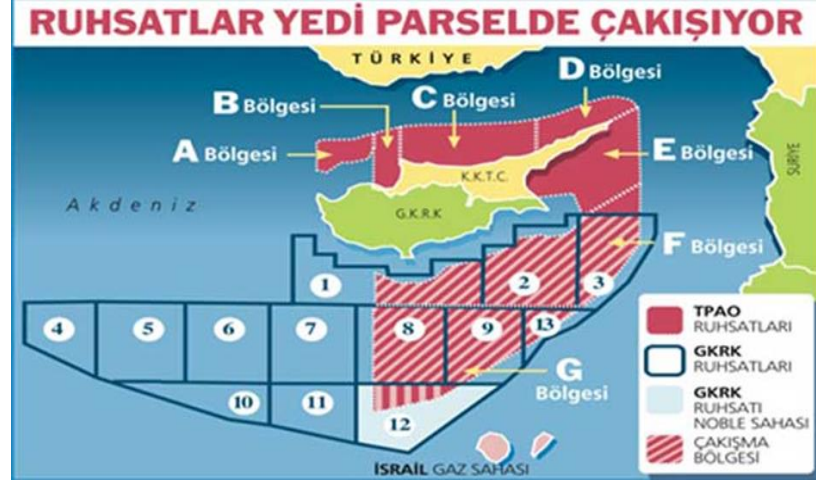


**Kaynakça:**Kıbrıs Deniz Hidrokarbonları: Bölgesel Siyaset ve Servet Dağılımı Rapor 2012

### Şekil 3. 3:KIBRIS CUMHURİYETİ’NİN MEBSINIRLANDIRMALARIYLA HİDROKARBON KAYNAKLARI BULDUĞU PARSELLER

Kıbrıs yönetimi tarafından hızla başlatılan sondaj çalışmalarından sonra Türkiye de devreye girmiş olup BM 66. Genel Kurulu çerçevesinde görüşmelerde bulunmak ve temaslar gerçekleştirmek üzere New York’ta bulunan dönemin KKTC Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu ile dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan arasında 21 Eylül 2011’de KKTC ile Türkiye arasında Kıta Sahaneliğini Sınırlandırma Anlaşması’na imza konulmuştur (Kıbrıs Rum Kesimi sondaja başladı, Erdoğan: “Biz de başlıyoruz”,2011).Anlaşmanın ardından Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı’na (TPAO) petrol ve doğalgaz arama izni verilmiş ve Koca Piri Reis gemisi tarafından petrol sondajı için ihtiyaç duyulan sismik veri çalışmalarına Şekil 3.4’de görülen ve “G” noktası olarak isimlendirilen bölgede başlanmıştır.

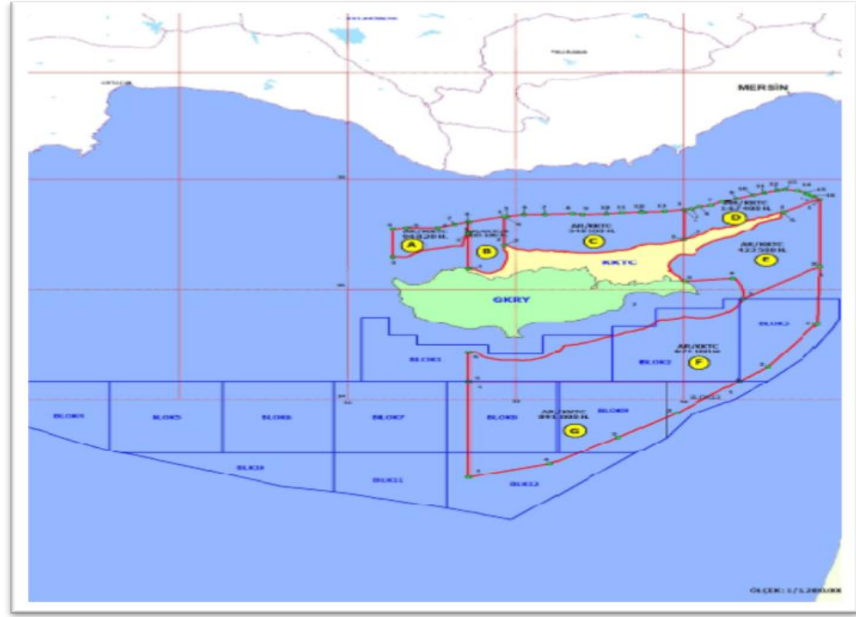




**Kaynakça:** <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/balkanlar-ve-kibris-arastirmalari-merkezi/2014/10/08/7794/kibris-rum-terafi-masadan-kalkti>

### Şekil 3. 4: TÜRKİYE’NİN PETROL SONDAJI İÇİN ÇALIŞMALARA BAŞLADIĞI G NOKTASI

Türkiye Cumhuriyeti’nin G bölgesinde araştırmalara başlamasıyla birlikte Rum Yönetimi ile Türkiye’nin arama ruhsatının kapsadığı alan çakışmıştır. Bu çakışma alanlarını yukarıdaki 3.4 nolu şekilde görmemiz mümkündür. KKTC, Kıbrıs’ın kuzeyinde ve güneyinde toplam 7 adet petrol ve doğalgaz arama sahası ilan ederek bu alanları da TPAO’ya tahsis etmiştir (Doğu Akdeniz’de Enerji Keşifleri ve Türkiye, 2013:26). Şekil 3.5 de 22 Eylül 2011 tarihinde TPAO’na verilen arama ruhsatı sahaları görülmektedir.



**Kaynakça:** [http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1328540197-8.ERGUN\\_OLGUN\\_\\_\\_Dogu\\_Akdeniz\\_de\\_Hidrokarbon\\_Politikalari\\_ve\\_Kibris.pdf](http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1328540197-8.ERGUN_OLGUN___Dogu_Akdeniz_de_Hidrokarbon_Politikalari_ve_Kibris.pdf)

### **Şekil 3. 5: 22 EYLÜL 2011 TARİHİNDE TPAO'NA VERİLEN ARAMA RUHSATI SAHALARI**

Türkiye, Kıbrıs sorunu çözülmeden ve KKTC'nin onayı alınmadan bu bölgede hidrokarbon arama ve çıkarma faaliyetlerine karşı çıkmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye, Doğu Akdeniz'de faaliyet gösteren enerji şirketlerine çağrıda bulunarak faaliyetlerini durdurmalarını istemiş ve GKRY ile işbirliğine girecek şirketlerin Türkiye'de enerji projelerine katılmayacaklarını açıklamıştır. Türkiye'nin bu çağrısına rağmen uluslararası şirketler Rum yönetimi ile petrol ve doğalgaz arama çalışmalarını sürdürmüşlerdir. 2010 yılında meydana gelen Mavi Marmara olayı\*\*\*\*\* ile Türkiye-İsrail ilişkileri zedelenmiştir(Özel ve Erdogan,b.t:7).

---

\*\*\*\*\***Mavi Marmara Olayı:** İnsani yardım amacıyla Gazze'ye doğru hareket eden 32 ayrı devletten yaklaşık 600 kişinin bulunduğu 5 gemiye İsrail askeri birliklerinin müdahale etmesi ve çıkan olaylarda "Mavi Marmara" gemisinde 9 Türk vatandaşının öldürülmesi ile meydana gelen olaydır(Abdullahzade,2011).

Böylece Doğu Akdeniz de yeni adım arayan İsrail Yunanistan'ı kendi çizgisine çekmeyi başarmıştır. Böylece GKRY, Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya gibi Balkan ülkeleri ile stratejik ilişkiler geliştirme yoluna gitmiştir(Özel ve Erdogan,b.t:7).İşte tam bu noktada Kıbrıs'a kıyısı olmayan ülkelerin de yönü bu bölgeye çevrilmiştir. Bunun temel nedeni de Kıbrıs'ta bulunan doğal kaynaklardır. Kıbrıs'ta var olan doğal kaynakları tekrar gözden geçirecek olursak bunlar:

**a) Petrol:**

Kıbrıs adası ile İsrail arasında kalan Leviathan havzası, Mısır ile Kıbrıs adası arasında kalan Nil havzası, Girit adasının güneydoğusunda Heredot havzası ile Kıbrıs adası etrafındaki toplam enerji rezervi 30 milyar varil petrole eşdeğerdir(CNNTURK,2011). Şekil 3.6 da görülen kırmızı alan Kıbrıs'ın çevresinde bulunan petrol bölgelerini ifade etmektedir.



**Kaynakça:** <http://enerjienstitusu.com/2011/08/18/kktc-rum-kesimi-faaliyetlerini-durdurmazsa-biz-de-dogalgaz-aramaya-baslayacagiz/>

**Şekil 3. 6:KIBRIS VE ÇEVRESİNDEKİ PETROL BÖLGELERİ**

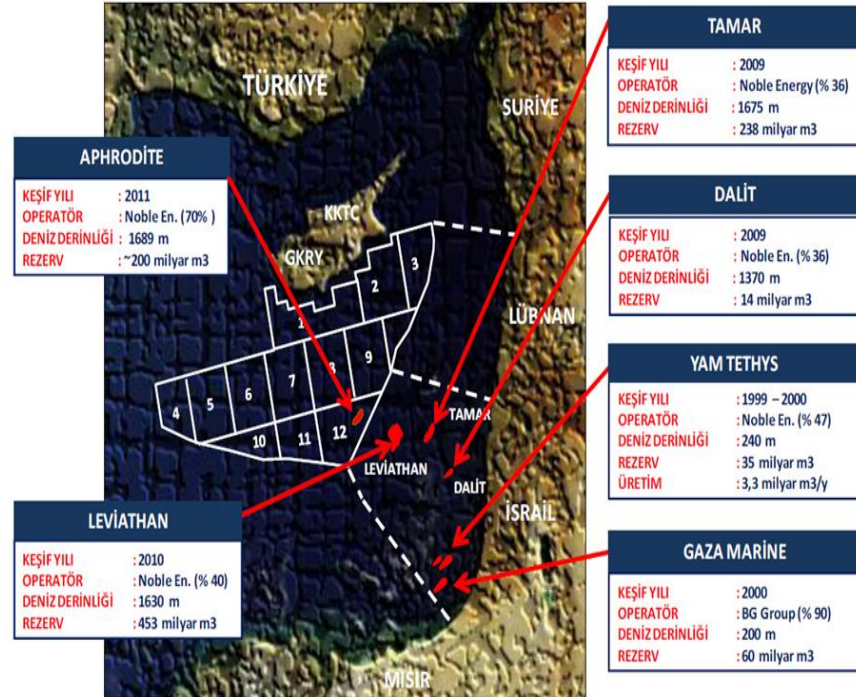
İngiltere'nin bu bölgeye olan ilgisini ifade eden en güzel açıklama ise Sör Anthony Eden'den gelmiştir. Sör Anthony Eden emperyalist idealizmin bildik diliyle üzerini örtme zahmetine girmeden İngiltere'nin çıkarını tek bir sözcükle tanımladı: petrol. Sör Eden şöyle konuştu:

‘Ülkemizin ve Batı Avrupa’nın endüstriyel yaşamı bugün Ortadoğu’dan tedarik edilen petrole dayanmaktadır ve daha yıllarca dayanması gerekmektedir. Petrol kaynaklarımız tehlikeye girerse, onları savunmaya mecburuz. Kıbrıs’ta ihtiyaç duyduğumuz olanaklar bunun bir parçasıdır. Kıbrıs yoksa petrol tedarikimizi koruyacak belirli vasıtalar da yok demektir. Petrol yoksa İngiltere’de işsizlik ve açlık vardır. Bu kadar basit ‘

( Muhafazakar Parti Konvansiyonu,1956).

## b) Hidrokarbon:

Doğu Akdeniz havzasında bulunan hidrokarbonların toplam değeri üç trilyon dolar olan 60 milyar varil petrole eşdeğer hidrokarbon rezervi bulunduğu tahmin edilmektedir. Şekil 3.7 de Rum yönetimi tarafından belirlenen ve parsellere ait doğalgaz rezerv miktarları ayrıntılı olarak görülmektedir. Bu şekle göre Leviathan bölgesinde ciddi anlamda hidrokarbon rezervi bulunmaktadır(Özel ve Erdoğan, b.t:8).



**Kaynakça:** <http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1328540197->

8.ERGUN\_OLGUN\_\_Dogu\_Akdeniz\_de\_Hidrokarbon\_Politikalari\_ve\_Kibris.pdf

**Şekil 3. 7: BÖLGELERİN HİDROKARBON DEĞERLERİ VE REZERVLERİ**

### c) Doğalgaz:

Nil Deltası'nda 1,763 milyar varil elde edilebilir petrol, 223 milyon ayak küp doğal gaz ve 6 milyar varil sıvı gaz olduğu ifade edilmektedir. Yine aynı şekilde Leviathan (Levant) bölgesinde ise potansiyel olarak 1,7 milyar varil petrol ve 3,45 trilyon metreküp doğalgaz bulunduğu, Lübnan'a ait MEB'de yaklaşık 708 milyar metreküp doğal gaz bulunduğu tahmin edilmektedir. Afrodit olarak adlandırılan sahada ise ortalama rezervi 198 milyar metreküp olan doğalgaz yatağı bulunmuştur. Şekil 3.8 de görüldüğü üzere Kıbrıs'ta bulunan doğalgaz kaynakları oldukça yoğun olmakla birlikte, bölge'ye kıyısı olan ülkeler içinde ciddi anlamda avantaj sağlamaktadır(Olgun,1990).



**Kaynakça:**[http://www.alternet.org/rss/breaking\\_news/799191/cyprus\\_hopes\\_gas\\_riches\\_will\\_avert\\_greek\\_contagion](http://www.alternet.org/rss/breaking_news/799191/cyprus_hopes_gas_riches_will_avert_greek_contagion)

**Şekil 3. 8: KIBRIS'TA BULUNAN DOĞALGAZ KAYNAKLARI**

### **3.2 Kıbrıs'taki Enerji Kaynaklarının Tüketiminden Fayda Sağlayacak Olan Ülkeler**

Enerji kaynağı açısından zengin ülkeler, bu kaynağı diplomaside etkili bir araç olarak kullanırken, tüm devletler, ikili ve çok taraflı siyasette, enerji güvenliğine büyük özen gösterirler. Enerji temininde dışa bağımlı olmanın, dış politikada manevra sahasını daralttığını bilirler. Bu nedenle enerjiyi, sadece ekonomik gelişmenin temel şartı olarak değil, aynı zamanda siyasi bağımsızlığın ve ulusal güvenliğin de temel unsuru olarak kabul ederler(Doster,2014:2).

Bu noktada Avrupa'nın artan enerji talebi ve Rusya'ya olan bağımlılığı oldukça önemlidir. Zira bu bağımlılık, Batı'nın Rusya'ya karşı blok olarak hareket etmesini zorlaştırmakta, Batı içinde çatlak yaratmaktadır. Rusya'nın bölgesel ve küresel diplomaside elini güçlendirmektedir. Şöyle ki dünya'nın en büyük ekonomisi AB ekonomik sisteminin ve dolayısıyla küresel ekonomik sistemin istikrarlı bir şekilde işlemesi için ekonominin temel girdisi olan enerjiye AB'nin ve küresel piyasaların güvenli bir şekilde ulaşması büyük önem taşımaktadır. Hâlihazırda AB ekonomisi için gerekli olan enerjinin %40 petrol, %25'ini doğalgaz kaynaklarından temin etmektedir(BP Statistical Review of World Energy,2013). AB yeterli petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahip olmadığı için bu kaynakları uluslararası piyasalardan temin etmek durumunda kalmaktadır. Bu durum AB ekonomisinin enerji konusunda dış piyasalara bağılı olmasına neden olmakta ve kırılgan bir yapıya yol açmaktadır.

Bu çerçevede dile getirilmesi gereken ilk husus, GKRY'nin bütün adayı temsilen AB'ye alınmış olmasıdır. Avrupa'nın ihtiyaç duyduğu enerjinin büyük kısmı Akdeniz üzerinden taşınmaktadır. Doğu Akdeniz sadece Avrupa için değil, dünya ticaretinin önemli su yollarından biridir. Doğu Akdeniz'in Ortadoğu ve Hazar havzası gibi enerji merkezlerini ve bu merkezlerden yayılan petrol, boru hatlarını kontrol edebilecek stratejik bir konumda bulunması birçok aktör için olduğu gibi, kuşkusuz AB için de çok önemlidir. O nedenle küresel bir aktör olarak AB'nin Doğu Akdeniz ve Doğu Akdeniz'i kontrol edebilecek en kilit noktada bulunan Kıbrıs Adası'na olan ilgisi anlaşılabilir. Ancak bu ilginin AB'yi yıllardır devam eden bir sorunun çözümüne olumsuz katkı yapacak tasarruflarda bulunmaya sevk etmesini anlamak ise zor

görülmektedir. Türkiye enerjinin AB ülkelerine naklindeki pastasını koruyabilmek için AB üyeliği süreciyle uyum çalışmaları yapmaktadır(Doğu Akdeniz'de Enerji Keşifleri ve Türkiye,2013:40).Enerji ile ilgili olarak yasal düzenlemelere gidilerek rekabetçi enerji piyasasına adım atılması yönünde radikal adımlar atmıştır (4628 sayılı Kanun\*\*\*\*\*).

AB'nin Güney Kıbrıs'ın sondaj çalışmaları ile ilgili sergilediği en olumlu tutum ise çıkarılacak doğalgaz veya petrol'ün adada ki taraflarca paylaşılması gerektiği vurgusu olmuştur. Uluslarüstü bir kurum olarak AB Doğu Akdeniz'deki sorunların hakça çözümünde kuşkusuz daha aktif roller üstlenebilecek bir pozisyondadır(Doğu Akdeniz'de Enerji Keşifleri ve Türkiye,2013:41). Çünkü Ortadoğu gibi dünya siyasetini meşgul eden önemli sorunların yaşandığı bir coğrafyada etkin olmak isteyen güçlerin erken tarihlerden itibaren Doğu Akdeniz'de varlık göstermeye çalıştıkları bir dönemin içindeyiz. Bu nedenle artık Kıbrıs'a kıyısı bulunan ülkelerin yanı sıra olmayan ülkelerinde bölgeye ilgileri söz konusudur. Hiç şüphesiz Kıbrıs adasının bulunmuş olduğu coğrafi konumunun getirmiş olduğu stratejik kazanımlar birçok devletin dikkatini çekmiştir.

Bölgede bulunan doğalgaz, petrol ve hidrokarbon rezervleri Kıbrıs adasının önemini bir kat daha artırmış ve AB, ABD, Rusya gibi taraflar bu gelişmeyi yakından takip etmiştir. Bu kısımda Türkiye de jeopolitik konumu nedeniyle, enerji konusunda önemli bir role sahip olmaktadır.

---

\*\*\*\*\***4628 Sayılı Kanun:** Enerji piyasası düzenleme kurumunun teşkilat ve görevleri hakkında kanundur([www.mevzuat.gov.tr](http://www.mevzuat.gov.tr))

### 3.3 Kıbrıs'ta Yeni Bulunan Enerji Kaynaklarının Kıbrıs Sorunu Çözümüne Olumlu Etkileri

Enerji, uluslararası ilişkilerde büyük önem taşır. Siyasette, ekonomide, diplomaside, güvenlikte çok önemli olan bir kaynaktır. Enerji'ye sahip olanlar tarafından stratejik bir silah olarak kullanılır. Kıyasıya mücadelelerin, kanlı savaşların nedenleri arasında enerji ilk sırada gelir. Enerji kaynaklarının dünyada dengesiz bir dağılımı söz konusudur. İngilizlerin ünlü devlet adamı Winston Churchill'in şu sözleri bu cümleyi daha anlaşılır kılar. *“Bir damla petrol, bir damla kandan daha değerlidir”*. Çünkü ülkelerin artan enerji talebinin yanında, artan nüfusu da enerji alanındaki rekabeti keskinleştirir. Enerjinin çıkarılıp işlenmesinden başlayarak, arzında, pazarlanmasında, taşınmasında zorlu bir rekabet söz konusudur. Ancak enerji arz güvenliğinde kolay çözümler yoktur çünkü gelişmiş ülkeler, “enerji politik” denilen siyasi alanda, bilimsel bilgiyle beslenen, inisiyatif alabilen, kendi çıkarlarını sağlayan politikalar izlerler. Bu sayede enerji alanında başarılı adımlar atar, azami kazanç sağlar ve kayıplarını en aza indirmeye çalışırlar.

Hiç şüphesiz Kıbrıs adasının bulunmuş olduğu coğrafi konumunun getirmiş olduğu stratejik kazanımlar birçok devletin dikkatini çekmiştir. Kıbrıs'ta bulunan yeni enerji kaynakları tam da bu kısımda tüm ülkeler için büyük önem taşımaktadır. Ayrıca keşfedilen yeni doğalgaz ve petrol rezervleri, Kıbrıs sorununun çözümünde de kuşkusuz olumlu bir rol oynayacaktır. Avrupa Birliği'nin Rusya'ya olan enerji bağımlılığının Ukrayna krizi vesilesiyle sıklıkla dile getirildiği bir arenada, Kıbrıs sorununun enerji dinamiklerinin de etkisiyle çözülmesi herkesin yararına olacak gibi görülmektedir. Çünkü Kıbrıs sorununun uzun yıllardan bu yana çözüme kavuşturulamamasının nedeni Batı dünyası tarafından sadece Güney Kıbrıs'ın adanın tüm temsilcisi olarak tanınması durumuydu.

Bu noktada bulunan enerji kaynakları realist bakış açısının en temel düşüncesini yansıtmaktadır:

*“Uluslararası politikada/ilişkilerde ezeli dostluklar ya da ezeli düşmanlıklar yoktur sadece devletlerin çıkarları mevzubahistir”*

(Arı,2010:159).



Taraflar çıkarlarına en uygun pozisyon çerçevesinde Kıbrıs'a yönelik politikalar takip etmektedirler. Kıbrıs'taki hidrokarbon kaynaklarının araştırılması, çıkarılması ve dünya piyasalarına sunulması bağlamında hem bölge ülkeleri hem de küresel güçler arasındaki mücadeleler bunu açıkça yansıtmaktadır. Çünkü enerjide her alternatif kaynağın büyük önem taşıdığı siyasi ve ekonomik konjonktürün yaşandığı bir dönemin içindeyiz.

Dünya'nın en büyük ekonomisi olan AB ekonomik sisteminin ve dolayısıyla küresel ekonomik sistemin istikrarlı bir şekilde işlemesi için ekonominin temel girdisi olan enerjiye güvenli bir şekilde ulaşması büyük önem taşımaktadır. Bu durum AB ekonomisinin enerji konusunda dış piyasalara bağlı olmasına neden olmakta ve kırılgan bir yapıya yol açmaktadır.

Güney Kıbrıs'ın AB üyesi olması, Türkiye'nin AB'ye aday müzakere sürecinde bir ülke konumunda bulunması ve AB'nin enerji güvenliği konusu hep birlikte değerlendirildiğinde Kıbrıs sorununun çözümü ve buna bağlı olarak Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanlarının belirlenmesi en önemli konulardan biridir. Kendisini Kıbrıs adasının tek meşru hükümeti olarak gören GKRY, 2003 yılından beri adanın tümü adına Doğu Akdeniz'de deniz alanlarının sınırlandırılmasına dair çeşitli anlaşmalar yapmış ve bu anlayış içerisinde yabancı şirketlere bölgede petrol ve doğalgaz arama ve çıkarma ruhsatları vermiştir. GKRY'nin adadaki Türklerin varlığını ve haklarını inkâr eden bu tutumu KKTC ve Türkiye'nin protestolarına rağmen devam etmiştir(Vatansever,2010:40).Hatta o dönemin Rum lideri Hristofyas, 19 Eylül'de Londra'da yaptığı açıklamada, Türkiye'nin Kıbrıs Rum yönetimini,

*“Hidrokarbon yatakları saptama araştırmaları dolayısıyla protesto etme ve gerginlik yaratma hakkı olmadığını”*

ifade etmiştir(Kıbrıs petrol içinde mi yüzüyor? , 2013). Bu yüzden 21 Eylül Anlaşması, Rum tarafını bu davranışlarından vazgeçirmeye yönelik önleyici bir tedbir olarak değerlendirilebilir. Zaten o dönemin Başbakanı Erdoğan da anlaşma sonrasında yaptığı açıklamada, Rumlarla iş yapan petrol şirketlerini uyarmıştır. Ayrıca bu şirketlerin Türkiye'deki enerji projelerine alınmaması ve bunlara bir takım kısıtlamalar uygulanması konusunda da enerji bakanlığınca bir çalışma başlatılmıştır(Hidrokarbon adası Kıbrıs, b.t). 2014 yılının şubat

ayında Kıbrıs sorununun çözümüne ilişkin olarak BM'nin arabulucu konumunda olduğu müzakere süreci yeniden başlamıştır. Dönemin Birleşik Devletler Başkan Yardımcısı Joe Biden Mayıs ayında Ukrayna temaslarının ardından adayı ziyaret etmiş ve müzakere sürecine olan desteğini açıklamıştır. Bu ziyaret Washington yönetimi tarafından 1962 yılından buyana Kıbrıs'a gerçekleştirilen en yüksek seviyeli ziyaret olma özelliği taşımaktadır. Bu noktada enerji güvenliği ve buna bağlı olarak Doğu Akdeniz'deki jeopolitik sorunların çözülmesinde bölge ülkelerinin yanı sıra Birleşik Devletler, Rusya ve AB ülkelerinin belirleyici konumda oldukları görülebilir(Cerrah,2013:4-5).

GKRY ve Yunanistan açısından da bir değerlendirme yapacak olursak ise; İsrail ile gerçekleştirilmeye çalışılan enerji iş birliğinin temel nedeninin ekonomik çıkarların oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Güney Kıbrıs AB'ye üye olmaya başarmış ancak adanın bölünmüşlüğüne gerçeğini ortadan kaldıramamıştır. Yunanistan gibi GKRY de yanlış ekonomik politikaları nedeniyle ekonomik kriz yaşamaktadır. Dolayısıyla böyle bir iş birliği ekonomisine katkı sağlayacaktır öte yandan İsrail ile yakın ilişki içinde olması adaya Türkiye tarafından olası yeni bir müdahaleyi engelleme anlamı taşımaktadır. Ayrıca son yıllarda enerji koridorları güvenliğinin uluslararası ortamda giderek önem arz etmeye başladığı da dikkate alındığında Güney Kıbrıs böylelikle kendi çapında stratejik önemini garanti altına almaya çalışmaktadır(Kırlıdokme,2013:172).

Türkiye'nin enerji politikası ise, küresel etkileri ve siyasi yapılanmaları da dikkate almayı gerektirmektedir. Jeopolitik konumu nedeniyle, enerji konusunda önemli bir role sahiptir. Hidroelektrik üretimi yanında, komşu ülkelerde, enerji kaynakları ile AB ülkeleri arasında geçiş ülkesi olma konumu ortaya çıkabilmekte, AB'nin de bu konumdan doğabilecek yararları kendisi için risk görebildiği noktalarda, diğer seçenekleri geliştirme arayışına girdiği görülebilmektedir. Bu nokta da Türkiye, AB üyeliği sürecinde, enerji konusunda da uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda enerji ile ilgili kimi alanlarda yasal düzenlemeler yapılmaktadır.

Tüm bunların doğrultusunda Kıbrıs'ta bulunan enerji kaynakları sorunun çözümü için olumlu bir etki yapmaktadır. Çünkü Kıbrıs 'ta ki çözüm

herkesin yararına olacaktır. Sadece çözüm için Türkiye'nin daha fazla çalışması gerekmektedir. İlk olarak Türkiye'nin bölgede bir MEB politikasının olması gerekmektedir. Yunanistan ve GKRY bu konuda gayet aktif olmalarına rağmen Türkiye bu konuda yeterince iyi bir pozisyon alamamaktadır. Dolayısıyla, Türkiye'nin bölge ülkeleriyle MEB anlaşmaları yapması yararına olacaktır. Türkiye, enerji politikalarını bölge ülkeleriyle uluslararası anlaşmalar yaparak hâkimiyet alanını (enerji kaynaklarını) geniş tutulmalı, daha geniş petrol ve doğalgaz yataklarına ulaşmalıdır. Böylece bölgede güçlü olan Türkiye'nin Kıbrıs sorununu çözüme arayışları da kolaylaşacaktır. TPAO'nun da arama çalışmalarında daha etkin olabilmesi için teknik kabiliyetinin artırılması gerekmektedir.

Ayrıca Türkiye üzerinden bulunan kaynakların dağılımı diğer ülkeler için oldukça hesaplıdır. Bu noktada Rum ve Yunan kesimi daha masraflı yoldan geçirerek Türkiye'yi bypass etmek isterlerse de bölge ülkeleri ile olan ilişkilerimizin iyi olması da bize önemli kazanımlar sağlayacaktır. Kıbrıs'ta keşfedilen enerji kaynakları, adanın ve Doğu Akdeniz ülkeleri arasındaki ilişkilerin durumunu da gündeme getirdi. Uluslararası ilişkiler ve hukuk uzmanı George Pamboridis, Kıbrıs'ta Türkler ve Rumların liderliğinde ekonomik nedenler temel alınarak birlik olunması gerektiğini belirterek,

*“Avrupa nasıl II. Dünya Savaşı'ndan sonra çelik ve kömür kaynaklarını düzene sokmak için birlik olduysa, Kıbrıs'ta da doğalgaz ve petrol kaynakları için birlik olunabilir”*

dedi (Kıbrıs'ta doğal kaynaklar için birlik olunabilir,2014). Enerji rezervlerinin adadaki barış sürecine de katkı yapacağını belirten Pamboridis, şunları kaydetti:

*“Adadaki Türk ve Rum toplulukları dışında, İsrail, ABD, Türkiye ve hatta Lübnan, Suriye veya Mısır, Kıbrıs'taki çözümden faydalanabilecektir. ABD, enerji kaynaklarının bölgede yıllardır süren çatışmaları sonlandırmak için bir katalizör olabileceğini fark etti. Kıbrıs, yine büyük kaynak keşifleri yapmış olan İsrail ve enerji kaynakları açısından şu ana kadar geleceği parlak keşifler yapan Lübnan'la işbirliği yapacak bir plan yapmalıdır”*

(Kıbrıs'ta Keşfedilen Enerji Kaynakları,2014).Böylelikle hidrokarbon konusu Kıbrıs görüşmelerinde yeni bir sayfa açmış, görüşmelerde yeni bir faktör olarak karşımıza çıkmıştır. Bu yüzden Kıbrıs müzakerelerinin bugünkü seyri daha çok enerji hatları üzerinde hareket eder hâle gelmiştir. Düne kadar İngiliz üsleri noktasında pazarlık meselesi yapılan Kıbrıs, bugün ise bu konuyu bile ikinci sırada bırakacak yeni bir gündemle yani enerji koridorları meselesi ile yön değiştirmiş durumdadır.

Akdeniz Birliği konusu da bu kısımda gündeme gelmiştir. Avrupa Birliği ile AB üyesi olmayan Akdeniz ülkeleri arasında kalıcı ve kurumsal bir işbirliği çerçevesinin oluşturulması amacıyla 1995 yılında Avrupa-Akdeniz süreci (Euromed/Barselona süreci) tesis edilmiştir. O dönemde 5 Avrupa Birliği üyesi ve 14 Akdeniz ülkesi arasındaki ortaklık, bölgesel güvenliğin sağlanması ve Akdeniz'de bir serbest ticaret bölgesi yaratılmasını amaçlanmıştır. Doğu Akdeniz'de Kıbrıs ve İsrail açıklarında keşfedilen yeni doğalgaz rezervleri ise Akdeniz Birliği projesini güçlendirebilecek bir etki yapabilir(Akdeniz İçin Birlik,2014).

Kısacası; Kıbrıs'ta bulunan enerji kaynakları Kıbrıs'a kıyaslı olan ülkeleri etkilediği gibi bölge dışı ülkelerinde bu bölge'ye yönelmesine ve mevcut sorunun çözümü için alternatif yollar aramaya yöneltmiştir. Bunun temel nedeni enerji olgusudur. Bu nedenle Kıbrıs'ta yeni bulunan enerji kaynakları sorunun çözümü için yeni bir yapılanmayı da gündeme getirmiştir.

### **3.4 Kıbrıs'ta Yeni Bulunan Enerji Kaynaklarının Kıbrıs Sorunu Çözümüne Olumsuz Etkileri**

Kıbrıs'ta yeni bulunan enerji kaynakları her ne kadar sorunun çözümü için olumlu etkilere sahip olsa da Kıbrıs'ta yaşanacak olan zor günler açısında da olumsuz bir etkiye sahiptir. Çünkü Kıbrıs'ta bulunan bu kaynaklara sahip olmak için bölge dışı ülkelerde kendi çıkarlarına uygun politikalar yürütmek isterken bölge ülkelerini zor durumda bırakacak anlaşmalar içine girebilmektedirler.

Gelişen dünya ve büyüyen nüfus oranları nedeniyle ihtiyaçları olan enerji kaynaklarını tek bir ülkeye bağımlı olmadan farklı ülkelerden de sağlayabiliyor olmak ülkelerin ana hedeflerinin başında gelmektedir. Bu hedefe ulaşma doğrultusunda her yolu deneyen ülkeler, çıkarları doğrultusunda ekonomik birlikler oluşturmaya çalışmaktadırlar.

Yine aynı şekilde Türkiye'yi odak noktası olarak kabul edersek bulunan enerji kaynaklarının dağılımının en ucuz olan ülkeden yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle tarihsel süreç içerisinde Türkiye'yi desteklememelerine rağmen şimdi Türkiye odaklı çözüm yolları arama konumuna girmişlerdir.

Kısaca söylemek gerekirse; yaşanan bu süreç ülke politikaları, Kıbrıs'taki denge anlayışı, AB süreci ve bölge ülkelerinin MEB sınırları, uluslararası anlaşmalar ve bulunan kaynakların dağılımı konularında yaratacağı karmaşık durumlar nedeniyle olumsuz etkilere sahiptir.

## SONUÇ

Günümüz uluslararası ilişkiler anlayışının en güncel kavramlarından biri enerji ve enerji kaynaklarına sahip olmaktır. Enerjinin erişilebilir ve sürdürülebilir olması enerjiye sahip olmayan diğer ülkeler için zorlaşır. Bu nedenle de hem kaynak bazında hem tedarikçi ülkede hem de taşıma yollarında çeşitlilik sağlanmasının zor olmasına rağmen oldukça önemlidir.

Tüm bu veriler ışığında değerlendirildiğinde, Doğu Akdeniz’de 2000’li yılların başında keşfedilen doğalgaz ve petrol kaynaklarının Kıbrıs’ta çözüm sürecine ve daha geniş perspektifte bir Akdeniz Birliği tasarımına yönelik çabaları arttıracak kuşkusuzdur. Milyar dolarlık karların söz konusu olduğu ve Amerikan ve İsrail şirketlerinin dâhil olduğu bir süreçte, Kıbrıs’ta çözüme engel olan unsurların dengeli bir şekilde ele alınıp, çözümler geliştirilmesi mümkün gözükmemektedir. Bunun için elbette uluslararası kamuoyuna ve çözüm sürecinde rol alan aktörlere de görevler düşmektedir.

Bu noktada Türk dış politikasının çeşitli alanlardaki başarısızlıklarına rağmen, Kıbrıs sorununda gösterdiği yapıcı tavır, diğer bölge ülkelerine de örnek olabilecek yapıdadır. Kıbrıs’ta kapsamlı bir çözümün olmaması, enerji piyasasının baskısıyla alternatif çözüm önerilerini de gündeme getirebilir. Bu süreçte Türkiye’nin ve Kıbrıs Türk halkının menfaatlerinin en iyi şekilde korunması, kuşkusuz Türk dış politikasının temel motivasyonlarından biri olmalıdır. Türkiye ve KKTC’nin uluslararası deniz hukuku çerçevesinde öncelikle Doğu Akdeniz’deki deniz yetki alanlarını kapsamlı olarak yeniden belirleyerek MEB ilan etmesi ve ilgili tüm kıyıdaşlarla antlaşmalar yapması gerekmektedir.

Eğer kaynak dağılımında bir bölünme arzulanıyorsa ise tüm kaynakların bütün Kıbrıs halkına ait olduğu kabul edilerek, iki toplumun kendi paylarına düşen gerekli yatırımları yapmaları ve sonunda gelir akışı başladığında gelirden aynı payı almaları sağlanabilir. Ortak bir enerji bakanlığı bu amaç için yararlı olabilir. Belki de Kıbrıslı yetkililerin yapması gereken en önemli şey, doğal kaynaklarla ilişkili sanayilerden elde edilecek tüm gelirlerin aktarılacağı bir fon kurmak olacaktır. Bu nedenle bölge dışı ülkelere

Kıbrıs'taki bölünmüş yapının bu konuda ortak hareket etmelerini sağlamaları ve yapıcı bir tutum sergilemeleri gerekmektedir.

Sorunun çözümünde başarılı olunamazsa ise ülkenin doğal kaynak gelirleri kötüye gider ve o zaman Kıbrıs kendi “petrol lanetini” yaşar ki bunu da ne Kıbrıs'a kıyası olan ülkeler ne de bölge dışı ülkeler ister. Çünkü aksi takdirde ülkelerin Rusya'ya olan bağımlılıkları devam edecek olup kaynak çeşitliliği sorunu yaşamayı sürdüreceklerdir ki yeni bulunan enerji kaynakları bu noktada önemini daha da artırmaktadır. Gelişen dünya ve büyüyen nüfusla doğru orantılı olarak artan enerji ihtiyacına karşı tek bir bölgeden enerji talebinin karşılanması hem tedarikçi ülkeyi hem de talepte bulunan ülkeleri derin bir şekilde etkileyebilecektir.

Bu sebeple ülkelerin yeni bulunan enerji kaynaklarına ve bölgelerine ihtiyaçları vardır. Enerji konusu, uzun yıllardır çözüme kavuşturulamamış olan Kıbrıs sorunu için adeta yeni bir yol çizmektedir. Çünkü ilk defa tüm taraflar ortak bir çalışma içine girmiş olup sorunun çözümü için aktif olarak çaba harcamaktadırlar. Böylece enerjinin gücü politik arenada ki sorunun çözümünü gün yüzüne çıkarmaya yetmiş olup, siyasi bir kavram olarak da gündeme gelmiştir. İşte bu nedenle Kıbrıs'ta bulunan yeni enerji kaynaklarının Kıbrıs sorunu çözümüne etkisi bulunmaktadır.

## KAYNAKÇA

### Kitaplar:

- Arı, T.(1992). *İran, Irak, ABD ve Petrol*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Arı,T.(2010). *Uluslararası İlişkiler Teorileri*.6.İstanbul: MKM Yayıncılık.
- Ayhan, V.(2009). *Ortadoğu ve Petrol; İmparatorluk Yolu*.2.İstanbul: Dora Yayınları
- Bağcı, H.(2001).*Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar*.1. Ankara: Metu Press.
- Banoğlu, N. A.(1974). *Kıbrıs Dosyası*.1. İstanbul: Kervan Yayınları.
- Başeren, S.H.(2010). *Dispute Over Eastern Mediterranean Maritime Jurisdiction Areas (Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı)*.Türk Deniz Araştırmaları Vakfı.
- Bekarlar, F.(2006).*Kıbrıs Sorununun Doğuşu*.7.İstanbul: Trend Yayın.
- Çakmak, C.(2014).*Uluslararası Hukuk: Giriş, Teori ve Uygulama*. İstanbul: Ekin Yayınları.
- Ediger, V.Ş.(2007).*Enerji Arz Güvenliği ve Ulusal Güvenlik Arasındaki İlişki*. Ankara: Enerji Arz Güvenliği, Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi Yayınları.
- Falvın,C. , Lenssen, N.(1994). *Enerjide Arayışlar-Yaklaşan Enerji Devriminin El Kitabı*. İstanbul: Tema Vakfı Yayınları.
- Fırat, M. (1997).*1960-71 Arası Türk Dış Politikası ve Kıbrıs Sorunu*.1.Ankara: Siyasal Kitap Evi.
- Gazioğlu, A. (2002).*Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kıbrıs, Türkler*.19.Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Gürses,D. (2007).Endüstri Devrimi. *Toplumsal Yapılar Tarihsel Dönüşümler İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları içinde*. 128-144.
- Işıklı, A.(2005). *AB ve GOP Kısacasında Türkiye*. 2. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İsmail, S. (1998). *150 Soruda Kıbrıs Sorunu*.1.Lefkoşa: Kastaş Yayınevi.
- Kasım, K.(2004). *Kıbrıs Sorunu ve Doğu Akdeniz'de Güvenlik, Uluslararası Güvenlik Sorunları*. Ankara: ASAM



- Kocaoğlu, M.(1996).*Petro-Strateji*.1. İstanbul: Harp Akademileri Basım Evi.
- Kongor, E.(1999). *21. Yüzyılda Türkiye - 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*.41. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Olgun,A.(1990). *Kıbrıs Gerçeği 1931–1990*. 1.Ankara: Demircioğlu Matbaası.
- Özarıslan, B.B.(2007). *Uluslararası Hukuk Açısından Kıbrıs Sorunu ve Avrupa Birliğinin Yaklaşımı*. 2. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Özersay, K.(2002).*Kıbrıs Sorunu Hukuksal Bir İnceleme*.2.Ankara: Asam.
- Özmen, S.(2005). *Avrasya'nın Kırılma Noktası, Kıbrıs*. 1.İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Pazarcı, H.(2011).*Uluslararası Hukuk*. 10. Ankara: Turhan Kitapevi
- Sander,O.(2008). *Siyasi Tarih,İlk Çağlardan 1918'E*.17.İstanbul:İmge Kitap Evi Yayınları.
- Sarıca, M. , Teziç, E. , Eskiuyurt, Ö. (1975). *Kıbrıs Sorunu*. 10. İstanbul: İ.Ü.Yayınları.
- Serter, V. Z. , Fikretoğlu, O. Z.(1988). *Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi (1878–1988)*.Lefkoşa.
- Tanilli,S.(2006).*Uygarlık Tarihi*.22.İstanbul:Alkım Yayınevi.
- TC. Başbakanlık Devlet Arşiv, *T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı İdaresinde Kıbrıs (Nüfusu, Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları)*.Ankara.
- Toluner, S. (1977 ).*Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
- Uluğbay, H.(1995). *İmparatorluktan Cumhuriyete Petro politik*. Ankara: Turkish Daily News Yayınları.
- Uzer, U. , Cengiz, M. (2002), *Kıbrıs Sorunu*.2.Ankara:Ankara Barosu Yayınları.
- Ülger, İ. ve E.E. (Ed.). (2001). *Kıbrıs Türklerinin Bağımsızlık ve Özgürlük Mücadelesi, Avrupa Birliği Kısacasında Kıbrıs Meselesi*. Ankara: HD Yayınları.
- Yergin, D.(1995). *Petrol-Para ve Güç Çatışmasının Epik Öyküsü*. Tuncay K.(Çev.). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yıldız, D.(2009).*Doğu Akdeniz'de Isınan Sular*. İstanbul: Bizim Kitaplar Yayınevi.

**Dergi:**

Denktaş, R.(2003).Kıbrıs Adası ve Yaşanan Süreç. Ç. Duvarcı(Ed.).*Denktaş'ça içinde*. Mersin: Rauf Raif Denktaş ve Düşüncelerini Yaşatma Derneği,6-22.

Örmeci,O.(t.y.) Kıbrıs Müzakerelerinde Yeni Dönem: Enerji Jeopolitiği ve Akdeniz Birliği Olgusu.[Electronic Version] *Uluslararası Araştırmalar Dergisi*.7.31:376-385.(10 Mayıs 2015).

**Makale:**

Arsava, F. (1996).Kıbrıs Sorununun Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*.1.4,43-51.

Bozkurt, E.(2006).Uluslararası Hukuk Bakımından Münhasır Ekonomik Bölge Kavramının Ortaya Çıkışı. *Uluslararası Hukuk ve Politika*. 2.5.%0-74.

Doster, B .(2014). Türkiye'nin Enerjide Dışa Bağımlılığının Türkiye Rusya İlişkilerine Etkileri. *Bilgesam: Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi*.

Göktepe, C.(2002). *Londra ve Zürih Anlaşmalarının Hazırlık Süreci ve Türk-İngiliz İlişkileri, Türkler*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Olçar,K.Uluslararası Çatışmaların Enerji Politik Analizi.[Elektronik Version]. *Dergipark*.(10 Nisan 2015).

Özel, Ç. Erdoğan, Ş.M. *Doğu Akdeniz Enerji Kaynakları ve Politikası*.

Özer, K. Öksüz, F.(2004).Tüketici Yolunacak Doğal Gaz Değildir. *Tüketiciler Birliği Derneği*.

Sünentçioğlu,M.(2011).Akdeniz'in Hidrokarbon Potansiyeli ve Son Gelişmeler. *Stratejik Araştırmalar*.9.16.151-175.

Uz, A.(2007).Teori ve Uygulamada Self-Determinasyon Hakkı. *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*.9.3,60-81.

**Kongre Tebliği:**

Andersen, L.E. (2012). Hidrokarbon Kaynakları ve Gelir Yönetimi: Norveç Örneği. Kıbrıs Deniz Hidrokarbonları: Bölgesel Siyaset ve Servet Dağılımı. *PCC Raporu*.1: 57-71.

Cerrah, U. (2013). Ukrayna Krizinin Avrupa Birliği Enerji Güvenliğine Etkileri Uluslararası Enerji ve Güvenlik Kongresi. *Bilgseam: Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi*. 815-836.

Doğu Akdeniz'de Enerji Keşifleri ve Türkiye, (2013). *Bilge Adamlar Kurulu Raporu*. İstanbul.59.6-46.

Lakes, G.(2012). Kıbrıs Hidrokarbonları: Gelişmenin Başlangıcındaki İkilemler. Kıbrıs Deniz Hidrokarbonları: Bölgesel Siyaset ve Servet Dağılımı. *PCC Raporu*.1:81-86.

Mevlütöğlü, M.A. (2014). Doğu Akdeniz'in Yeni Enerji Jeopolitiğinde Bölge Ülkeleri Deniz Güçlerinin Yeri ve Etkisi. Uluslararası Enerji ve Güvenlik Kongresi. *Bilgesam: Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi*. 11-27.

Kırlıdökme, U. (2014). Enerji Köprüsü Ülke Olma Yolunda Yunanistan'ın Politikası. Çomak, H. ve M.Ö. Ultan (Ed.). *Uluslararası Enerji ve Güvenlik Kongresi Bildiriler Kitabı içinde*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Yayınları. 840-854.

Şöhret, M. (2014). Enerji Güvenliği'nin Ekonomi Politikası ve Uluslararası Çatışmalara Etkisi. *Uluslararası Enerji ve Güvenlik Kongresi*. Bilgesam: Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi, 1-46. [Electronic Version].

### **İnternet:**

Abdullahzade, C. (2011). Mavi Marmara Olayı: Uluslararası Hukuku Ne Kadar Biliyoruz? <http://www.hukuki.net/showthread.php?85183-Mavi-Marmara-Olayi>. (6 Nisan 2015).

AB İhtiyacı Olan Enerji Oranlar, (2013). *BP Statistical Review of World Energy*.

Acar, O. (2012). Kıyı Bankacılığı (Off-Shore) Nedir? Kıyı Bankacılığı Nerelerde Faaliyet Gösterir? <http://www.okanacar.com/2012/10/ky-bankaclg-offshore-nedir-ky-bankaclg.html>. (15 Nisan 2015).

Anayasa gen. *Kıbrıs Anayasası 1960*. <http://www.anayasa.gen.tr/kibris.htm>. (01 Mayıs 2015).

Ayak Küp Kavramı. <http://www.metric-conversions.org/volume/cubic-feet-conversion.htm>. (14 Mayıs 2015).

BM Deniz Hukuku Sözleşmesi, (2014). [www.denizmevzuat.udhb.gov.tr](http://www.denizmevzuat.udhb.gov.tr). (10 Mayıs 2015).

Buluç, A.Z. (2007). *Kıbrıs Politikasının Annan Belgesi ile Başlayan Kırılma Noktaları*. <http://ataum.gazi.edu.tr/posts/view/title/kibris-politikasinin-annan-belgesi-ile-basl原因an-kirilma-noktaları-51363>. (02 Mart 2015).

Deniz Yetki Alanı Yasası. (2005) Resmi Gazete. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/03/20080307-6.htm>. (31 Mart 2015).

Doğal Gaz Nedir, (2014). *Doğal gaz Araştırma Dergisi 2006-2020*. <http://arastirma.dogalgaz.com.tr/index.asp?dgz=1>. (19 Ocak 2015).

Doğan, B. (2015). *BM, KKTC*. <http://www.milligazete.com.tr/koseyazisi/Birlesmis-Milletler-Guvenlik-Konseyi>. (01.01.2015).

Doğu Akdeniz'de Stratejik Ortaklık (2014). *T24 Bağımsız İnternet Gazetesi*. <http://t24.com.tr/haber/dogu-akdenizde-stratejik-ortaklik,276764>. (7 Nisan 2015).

Greek Cypriots Vote for NO. (t.y.) <http://www.greeknewsonline.com/greek-cypriots-vote-for-no/> (17 Mayıs 2015).

Kafa kafaya verip Doğu Akdeniz'i paylaştılar (2011). *CNNTURK*. <http://www.cnnturk.com/2010/dunya/12/17/kafa.kafaya.verip.dogu.akdenizi.paylastilar/599862.0/>. (9 Mayıs 2015).

Kıbrıs'ın Dünü, Bugünü, 2013: Kıbrıs'ın Dünü-Bugünü Uluslararası Sempozyumu = *Cyprus - International Symposium on Her Past and Present*. <http://www.internethaber.com/kibrisin-dunu-bugunu-ve-yarinini-anlatti-669650h.html> (03 Nisan 2015).

Kıbrıs'ta Keşfedilen Yeni Enerji Kaynakları,(2014). *AB Haber*. <http://www.abhaber.com/kibrista-kesfedilen-enerji-kaynaklari/> (9 Mayıs 2015).

Kıbrıs Petrol İçinde Mi Yüzüyor?(2011). *Sabah Gazetesi* <http://www.sabah.com.tr/gundem/2011/> . (7 Nisan 2015).

Kıbrıs Rum Kesimi Sondaja Başladı, Erdoğan: ‘Biz de Başlıyoruz’,(2011). *Euractiv*. <http://www.euractiv.com.tr/ab-ve-turkiye/article/guney-kibris-sondaja-basliyor-dogalgaz-arama-krizi-ab-turkiye-krizine-donusuyor-021190>. (9 Mayıs 2015).

Kıbrıs'ta doğal kaynaklar için birlik olunabilir,(2014). <http://www.yeniduzen.com/Haberler/haberler/kibrista-dogal-kaynaklar-icin-birlik-olunabilir/>. (9 Mayıs 2015).

Kıbrıs TMT Mücahitler Derneği, *TMT Kurulumu*,

<http://kibristmtmucahitlerdernegi.com/html/hakkimizda.html>- (5 Haziran 2015).

Köse, M.(2014). Kömürden Petrole. <http://bianet.org/bianet/siyaset/9806-komurden-petrole>. (8 Nisan 2015).

Mominkulov, C.(2012). Güney Kıbrıs'ta Yeni Gaz Kaynaklarının Bulunmasıyla İlgili Rusya'nın Siyasi Tutumu. *EkoAvrasya-Avrasya Ekonomik İlişkiler Derneği*. <http://ekoavrasya.net/duyuru.aspx?did=52&Pid=10&Lang=TR>. (4 Nisan 2015).

Olgun, E.Doğu Akdeniz'de Hidrokarbon Politikaları ve Kıbrıs. <http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1328540197-> (9 Mayıs 2015).

Plebisit. (t.y.) <http://www.enfal.de/sosyalbilimler/p/020.htm>. (10 Nisan 2015).

Sayı:42/2002 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kararları Yasası. KKTC Resmi Gazete İlanı. [www.kktculastirma.org/07\\_liman/dosyalar/denizcilik](http://www.kktculastirma.org/07_liman/dosyalar/denizcilik). (31 Mart 2015).

T.C. Dış İşleri Bakanlığı. *Akdeniz İçin Birlik*. <http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icim-birlik.tr.mfa>. (1 Mart 2015).

*Garanti Anlaşması*. <http://www.mfa.gov.tr/garanti-antlasmasi-zurich-11-subat-1959.tr.mfa>. (05 Mayıs 2015).

*Kıbrıs Tarihçesi.* <http://www.mfa.gov.tr/kibris-tarihce.tr.mfa>. (1 Nisan 2015).

T.C. Dış işleri Bakanlığı. *Annan Planı* . [http://www.mfa.gov.tr/annan-planı-ile-kurulması-ongorülen-kıbrıs-türk-kurucu-devleti\\_nin-anayasası.tr.mfa](http://www.mfa.gov.tr/annan-planı-ile-kurulması-ongorülen-kıbrıs-türk-kurucu-devleti_nin-anayasası.tr.mfa). (17.04.2015).

**Parti Konuşması:**

Sör Anthony ,( 1956).*Muhafazakar Parti Konvansiyonu Konuşması.*

## ÖZGEÇMİŞ

### KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI: GAYE ALTUNER

DOĞUM YERİ VE TARİHİ: BAKIRKÖY/ 06.08.1991

MEDENİ HALİ: BEKÂR

E-MAİL: altunergaye@gmail.com

ADRES (EV): Barbaros Hayrettin Paşa Mah. 1994 Sokak, Bella Park Evleri A Blok Daire: 11 Esenyurt-İstanbul.

ADRES (İŞ): TAV İstanbul Atatürk Havalimanı, Yeşilköy.

TELEFON: 0537-831-08-28

İŞ: 0212-463-30-00

### EĞİTİM DURUMU

Istanbul AREL Üniversitesi – İstanbul : Yüksek Lisans Uluslararası İlişkiler-10/2013 – 06/2015

Genel Not Ortalaması (GPA): 4/4

Istanbul AREL Üniversitesi – İstanbul: Uluslararası İlişkiler– 09/2009 – 06/2013

Genel Not Ortalaması (GPA): 3.51/4

Istanbul AREL Üniversitesi – İstanbul: Uluslararası Lojistik ve Taşımacılık – 04/2011 – 03/2013. Genel Not Ortalaması (GPA): 3.79/4

BEET Language Centre – Bournemouth / İngiltere: İngilizce Dil Okulu – 07/2013 – 10/2013

DİLKO English Language School – İstanbul: İngilizce Dil Okulu – 09/2009 – 07/2010

Bakırköy Lisesi – İstanbul: Eşit Ağırlık (TM) – 09/2005 – 06/2009

Genel Not Ortalaması (GPA): 65/100

### YABANCI DİL

İngilizce (İntermediate)

### İŞ TECRÜBESİ

Tepekent Anadolu Lisesi: Avrupa Birliği Proje Koordinatörü – 04/2014 – 06/2014

TAV İstanbul Atatürk Havalimanı: Primeclass Cıp Memuru-06/2015-